

Földgáz nagykereskedelmi modell-alternatívák 2015 után Magyarországon

Konzultációs anyag

2012. október 17.

Az alábbi dokumentum a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium által kezdeményezett nyilvános konzultáció első vitaindító anyaga, mely a 2015 utáni magyar gázpiac modelljének kialakításában kéri az iparági szereplők közreműködését. A válaszokat a

gazvizio@nfm.gov.hu email címre kérjük

2012. november 30.-ig megküldeni.

A válaszokat a Minisztérium a honlapján nyilvánosságra hozza. Amennyiben válaszait vagy azok egy részét bizalmasan kéri kezelni, kérem jelezze, illetve a válaszainak egy nyilvános verzióját is küldje meg.

Kérjük, adja meg a Minisztérium számára a teljes elérhetőségét, hogy a válaszaival kapcsolatban esetlegesen felmerülő kérdésekkel megkereshessük:

Az Ön által képviselt cég/szervezet neve és címe: E.ON társaságcsoport, a csoportszintű képviseletet ellátó társaság: E.ON Hungária Zrt., 1051 Budapest, Széchenyi István tér 7-8.

Kérem jelölje, hogy az Ön cége/szervezete melyik csoportba tartozik:

- a. Kereskedő: *E.ON Földgáz Trade Zrt., E.ON Energiaszolgáltató Kft.*
- b. Tároló: *E.ON Földgáz Storage Zrt.*
- c. Termelő: *E.ON Energiatermelő Kft.*
- d. Elosztó: *E.ON Közép-dunántúli Gázhálózati Zrt., E.ON Dél-Dunántúli Gázhálózati Zrt.*

Amennyiben szükségét látja, hogy válaszát bizalmasan kezeljük, kérjük, hogy erre vonatkozóan adjon indoklást, illetve jelezze, hogy válaszában mely részét tekinti bizalmasnak.¹

A Minisztérium és szakértője által folytatott széleskörű földgázpiaci konzultációt üdvözljük, rendkívül előremutatónak és példaértékűnek tartjuk. A konzultáció keretében adott válaszainkat nem tekintjük bizalmasnak, azonban jelezzük, hogy a konzultációs dokumentum önmagában csak szempontokat képes nyújtani egy földgázpiaci modell kialakításához. Amennyiben a jelen konzultáció keretében különböző mélységig felvázolt, és az iparág által megvizsgált földgázpiaci modell-lehetőségek között valamilyen prioritási sorrend alakulna ki, a modellek tényleges kidolgozásához és releváns értékeléséhez véleményünk szerint

¹ A Minisztérium minden beérkező választ gondosan mérlegel (legyen az bizalmasan kezelendő vagy nem) azzal a megkötéssel, hogy nem veszi figyelembe az anonim válaszadók véleményét. A Minisztérium nyilvánosságra hozza az írásos konzultációra beérkezett válaszok számát, a válaszadók neveit, és minden nem bizalmasan kezelendő választ. A válaszadók kérhetik, hogy a válaszaikban megadott információ vagy adat bizalmasan kezeltesse. A Minisztérium ekkor a válaszadóval egyeztet, hogy mely adat vagy információ a bizalmas, és kérheti ennek indoklását, illetve a válaszában egy a nyilvánosság elé tárható verzióját is.

további részletes szakmai konzultáció szükséges a tényleges működőképesség megteremtése és a végrehajtható piacsabályozás megalkotása érdekében.

1. Háttér

1.1. A hazai földgázpiac folyamatos fejlődésen ment keresztül a 2004. évi piacnyitás óta. A piaci modelleknek ugyanakkor mindvégig meghatározó eleme volt a hazai gázellátás gerincét adó, az orosz féllel 1996-ban megkötött hosszú távú (TOP) szerződés. A szerződéssel rendelkező hazai piaci szereplő (a MOL, majd később az E.ON) a kínálati oldalon elfoglalt pozíciója miatt mindvégig domináns pozícióban volt. A gázpiaci modell alkalmazkodott ehhez a helyzethez a közüzemi kereskedelmi, majd 2009-től az egyetemes szolgáltatói szegmens kialakításával.

1.2. A magyar TOP szerződés 2015-ben jár le. Ezzel a hazai nagykereskedelmi piacon megnyílik a lehetőség egy kevésbé koncentrált, többszereplős, versenyzőbb nagykereskedelmi gázpiac kialakítására.

1.3. Jelen dokumentum célja a 2015 utáni hazai földgáz nagykereskedelmi modell-alternatívákról folytatandó szakmai konzultáció megalapozása.

1.4. A dokumentum áttekinti a gázpiac üzleti modelljét meghatározó kulcskérdéseket, s ezután felvázol három üzleti modell lehetőséget.

1.5. A 2015 utáni gázpiaci üzleti modellnek az alábbi feltételeket kell kielégítenie:

- a modell garantálja a biztonságos hazai gázellátást;
- a modell ösztönözzön arra, hogy a végső fogyasztók a lehető legkedvezőbb áron jussanak földgázhoz, miközben az iparági szereplők gazdaságos működése is garantált;
- a modell támogassa, hogy Magyarország régiós gázelosztó (hub) szerepe erősödjön.

1.6. A 2011-ben elfogadott „*Nemzeti Energia Stratégia 2030*” (NES 2030) a hazai gáz infrastruktúra fejlesztésének, a források diverzifikálásának kiemelt célként való megjelölésével, a szlovák-magyar gáz összekötő vezeték kiemelt projektként való kezelésével megtette az első lépéseket a jövőbeni piacszerkezet megalapozásához. Az alternatív források bevonását lehetővé tevő nagy nemzetközi szállítóvezetékek és a régiókban tervezett LNG terminálok megépülése, illetve a nem-konvencionális földgázkitermelés jövőbeni felfutása tovább bővítheti a hazai földgázpiac előtt álló lehetőségeket. Jelen dokumentum a Stratégia által kijelölt célokat szem előtt tartva tekinti át a 2015 után rendelkezésre álló lehetőségeket.

Kérdések/I.

I.1. Egyetért-e azzal, hogy a magyar kormánynek lényeges mozgástere van a 2015 utáni gáz nagykereskedelmi piaci modell kialakításában?

I.1.1. A magyar Kormány jelenleg is jelentős mozgástere van a hazai földgázpiaci modell kialakítása során, amely mentén mindenkor figyelembe kell vennie a hatályos és jövőbeni Európai Unió szabályozási előírásokat, a közös európai energiapiac kialakítására irányuló törekvéseket. Emellett a reálisan elérhető források mértéke határozza meg alapvetően a Kormány mozgásterét, a hazai verseny tényleges kialakításában jelentős szerepet játszik a régiós forrásszerkezet, és kiemelt jelentőséggel bírnak a régió szempontjából az olyan projektek, melyek alternatív forrásokhoz való hozzáférést biztosíthatnak.

I.1.2. Értelmezésünk szerint jelenleg nincs érvényes „nagykereskedelmi modell” a földgázpiacon, hanem a szabályozó a földgáztörvényen és annak végrehajtási rendeletén, valamint az árszabályozási rendeleteken keresztül határozza meg a kereskedelmi földgázpiac (versenypiac) kereteit, és a teljes körűen szabályozott földgázpiaci szegmens működését – utóbbit kizárólagosan az egyetemes szolgáltatásban vételezők földgázellátásában a hatósági ármegállapítás teljes vertikumon történő kialakítása, és az ármonitorium fenntartása érdekében, a korábbi versenypiaci szerződések szabályozás alá vonásával és jogszabályi módosításával.

I.1.3. A magyar Kormány felelőssége a kialakításra kerülő új földgázpiaci modell működőképességének megteremtése, a geopolitikai helyzet, a tényleges

piaci adottságok, elérhető földgázforrások figyelembe vétele mellett. A nagykereskedelmi modell kialakításakor lényeges tényező a regionális érintettek szándékainak, törekvéseinek ismerete, különös tekintettel a nem feltétlenül piaci alapú földgázellátás kialakítására irányuló esetleges törekvésekre.

I.1.4. A Kormánynak figyelembe kell vennie a modell kialakítása során – amennyiben valóban szükséges egy új modell – az objektív keretfeltételeket. Jelenleg Magyarország számára érdemben (a hazai termelésen kívül) csak a keleti forrású gáz hozzáférhető, és ezen a források nagy részének az országba érkezését az orosz állami Gazprom felügyeli, amellet, hogy a spot piacon beszerezhető (keleti forrású) földgáz mennyiségek valódi hozzáférhetősége és beszállíthatósága is korlátozott. Rendkívül fontos tényező a nemzetközi földgázpiaci lehetőségek megítélésénél, hogy az országba érkező földgáz árazási módjára és a szerződött mennyiségen érvényesülő árszintjére az orosz fél most is piaciként tekint, amelyekben változás jelentős mértékben akkor érhető el, ha érzékelhető mértékben reális alternatív forrás válik elérhetővé hazánk számára. Ennek megteremtéséhez csatlakozni szükséges az európai gázhálózathoz, vagy más alternatív – valóban forrásdiverzifikációt jelentő – szállítási útvonalakat kell létrehozni. Ugyanis a forrásdiverzifikációt nem jelentő szállítási diverzifikáció akkor tud érdemi árváltozást jelenteni, ha az orosz fél a szállítási diverzifikáción keresztül növelni tudja az értékesített földgáz mennyiségét vagy csökkenteni a szállítási költségét és kockázatát.

I.1.5. A Kormánynak feltétlenül figyelembe szükséges vennie, hogy a diverzifikációt jelentő infrastruktúra beruházások, illetve a nemzetközi szállítóvezetékekhez kapcsolódó hazai beruházások tőkeigényesek, és megfelelő piaci alapú megtérülést igényelnek, így megfelelő többletmennyiségi kihasználtság vagy jelentősen olcsóbb földgáz termékár híján önmagukban is megdrágíthatják a hazai földgázszolgáltatást, ezért különösen körültekintően kell a megvalósításukat mérlegelni. A tranzitvezetékek díjából befolyó állami bevételek ugyan felhasználhatóak a földgázár versenyképességének javítására, de piactorzító formában az ilyen dotációk károsak, tehát ezen tényező földgázpiaci hatását is körültekintően szükséges mérlegelni. Összességében tehát ezek a beruházások nem garanciák, csak minimum feltételek a forráslikviditás eléréséhez, és nem garanciák, csak kellő megfontoltsággal,

részletes hatáselemzéseken alapulóan kezelendő lehetőségek a versenyképes árú magyarországi földgázellátás megteremtéséhez.

I.2. Hogyan ítéli meg a nagy nemzetközi infrastruktúra-beruházások (lengyel és horvát LNG terminálok, Déli Áramlat, Nabucco, Észak-Dél folyosó) megvalósulási esélyeit, és hogyan járulhatnak hozzá az útvonal- és forrásdiverzifikációs célokhoz?

I.2.1. Európa számára a lengyelországi LNG terminál (Szczecin) megvalósítása forrás- és útvonaldiverzifikációt is jelenthet, ugyanakkor ahhoz, hogy az Észak-Dél energifolyosó megvalósuljon – és így a leendő lengyelországi LNG terminálra érkező szállításokat a közép-kelet európai felhasználók felé továbbítsák – még további, legalább 800 km hosszú vezeték kell megvalósítani. A lengyelországi szakaszok, valamint a lengyel-szlovák interkonnektor leghamarabb 2020-ra készülhetnek el. Ezen az útvonalon érkező földgázforrás ár-versenyképessége kérdéses.

I.2.2. A horvátországi LNG terminál egyelőre a tervezés fázisában van, a beruházás kb. 10-15 milliárd m³ éves forgalom esetén gazdaságos, ekkora mennyiséget viszont a közép-kelet európai térség – a régióban megkötött hosszú távú szerződések alapján – várhatóan nem tud felhasználni.

A horvát LNG terminál ugyanakkor tényleges forrás- és útvonal-diverzifikációt jelenthetne, hiszen az odaérkező LNG szállítmányok döntő többsége várhatóan nem orosz mezőkből származik majd. Szintén további infrastruktúrafejlesztésre van szükség a horvát oldalon a fizikai szállításhoz.

A projekt kapcsán egyelőre nem ismert számunkra, hogy a terminálba érkező LNG-t mely kereskedő biztosítja majd, valamint a forrás ár-versenyképessége is kérdéses.

I.2.3. A magyarországi infrastruktúra kihasználtsága szempontjából a Déli-Áramlat és Nabucco vezeték emelkedik ki. A Déli-Áramlat 63 milliárd m³-es maximális kapacitás kihasználtsága több év alatt érhető el fokozatosan. Egyrészt ez köszönhető az Európai Unió területén történő kitermelés 2030-ig bekövetkező várható csökkenésének, illetve az EU 27 országok 2030-ig bekövetkező fogyasztás növekedésének. Amennyiben a jelentős tranzit forgalom hazai infrastruktúra elemeket is érint, a kapacitáskihasználtság javításán túl, a hazai infrastruktúra tarifák csökkenéséhez is hozzájárulhat. A Nabucco a lehetséges tranzit bevételeken túl, alternatív forrásokhoz való hozzáférést is biztosíthat, amely lehetővé tenné a gáz-gáz verseny kialakulását a

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

régióban. Magyarország központi hub szerepéhez földgáztárolói szempontból kiemelendők tartjuk azt a tényt, hogy:

- annak érdekében, hogy vezetéken szállított gáz magyarországi tárolókban kerüljön részben strukturálásra, ahhoz az üzembe helyezést megelőző években szükséges a tárgyalásokat kezdeményezni a potenciális szállítókkal,
- ellenkező esetben a strukturálás a lefektetett útvonal mentén Magyarország számára hátrányosan is megtörténhet.

I.2.4. A Nabucco West projekt esetén számunkra nem tisztázott, hogy az ezen keresztül érkező földgáz értékesítésre kerül-e majd a hazai gázpiacon (és milyen módon), vagy csak tranzit forgalmat jelent majd. A projekt útvonal diverzifikációt és forrás diverzifikációt is jelenthet, de az azerbajdzsáni forrás kapcsán számos nyitott kérdés vár még megválaszolásra. Ezek közül legfontosabb, hogy a kitermelés megindulhat-e 2017-2018 előtt, hiszen ilyen esetben egy 2015-től induló modell alapját sem képezhetné.

I.2.5. A Déli Áramlat Magyarország számára útvonaldiverzifikációt jelentene, azonban forrásdiverzifikációt biztosan nem jelent a 63 milliárd m³-es éves kapacitással tervezett vezeték.

I.2.6. Összefoglalóan:

- A fenti nemzetközi infrastruktúra-beruházások kizárólag akkor eredményeznek a hazai piacon tényleges forrás- illetve útvonaldiverzifikációt, ha a megvalósuló vezetéseken megfelelő forrás és kapacitás is rendelkezésre áll a hazai szereplők számára.
- Fontos megjegyezni, hogy a nemzetközi infrastruktúra-beruházások a megfelelő hosszú távú kereskedelmi megállapodásokat követik, a jelenlegi EU piaci irányelvek ugyanakkor nem támogatja a hosszú távú megállapodásokat.
- A Magyarországon keresztül szállított tranzit vezetékhez feltétlenül szükséges a hozzáférés, a TPA (Third Party Access) biztosítása, kikötése a Kormány részéről.
- A projektek tényleges hatását az árakra és ellátásbiztonságra össze kell vetni a beruházásra fordított pénzüsszegek reális megtérülésével. Fontos világosan látni, hogy a csővezetéki beruházások önmagukban nem

jelentenek olcsóbb földgázforrást, csak alternatívát, lehetőséget kínálnak több forrás elérésére, ami hozzájárul a forrásverseny kialakulásához és a versenyképesebb árhoz. Mivel a hazai földgázrendszerhez tartozó beruházások megtérülését – illetve amennyiben hazánk forrásellátottságát bővítik, a nemzetközi beruházások megtérülését is – a hazai felhasználók fogják fizetni, ezért nagyon pontosan mérlegelni szükséges, hogy melyik beruházással érhetünk el valóban alternatív forrásokat, illetve mely beruházás jelenthet versenyképes árú többletforrást.

I.3. Piacképzési hozzájárulásuk szempontjából hogyan rangsorolná a projekteket?

I.3.1. A legjelentősebb hatással első lépésként a magyarországi földgázpiac átalakulása szempontjából a szlovák-magyar vezetéken estelegesen Magyarországra eljutó nyugat-európai többlet földgáz lehet. Fontos azonban ismét hangsúlyozni, hogy ez az interkonnektor valójában nem jelentene forrás diverzifikációt, valamint a jelenleg elérhető volumenek tartós rendelkezésre állása is megkérdőjelezhető. Amennyiben a szlovákiai tranzit vezetékben jelentősen lecsökkennének a szállított mennyiségek, vagy a Magyarország közelében megjelenő túlkínálat – eddig nem látott okból – megszűnne, akkor az új interkonnektoron érkező, a hosszú távú szerződéses árnál olcsóbb gáz mennyiség is drasztikusan visszaeshet. Hosszabb távon, a nyugat-európai földgáztöbblet megszűnése esetén, az észak-déli európai földgázfolyosó nélkül a szlovák-magyar tranzitvezeték csupán egyensúlyozási szempontból játszhat majd jelentősebb hazai földgázpiaci szerepet.

A már megépült magyar-horvát összekötő vezeték rendelkezésre állása következtében a horvát LNG terminál, és az ehhez való hozzáférést biztosító vezetékek megépülése adhat még további hozzájárulást a magyar földgázpiaci fejlődéséhez, ugyanakkor ennek a megvalósulási esélye tűnik a legalacsonyabbnak a fentebb említettek alapján. A harmadik legnagyobb hozzájárulási potenciálja a kedvező hazai földgázpiaci fejleményekhez a teljesen kiépített Észak-Dél földgázfolyosónak lehetne, az LNG forrásokhoz és hosszú távon az esetleges lengyel kitermeléshez való hozzáférés miatt.

I.3.2. A fenti kereskedelmi elemzésen túl, a tárolói piac szempontjából a következő sorrendet tartjuk optimálisnak, amely helyzet bemutatására a Tárolói piacelemzés részben bővebben is kitérünk:

1.: Déli Áramlat, Nabucco; 2.: Észak-Dél Folyosó; 3.: Horvát LNG terminál.

I.4. A fent említetteken kívül mely tényezőket tartja meghatározónak a 2015 utáni modell kialakítása szempontjából?

I.4.1. Kellő időt és ösztönző mechanizmust kell biztosítani a piaci szereplők számára, hogy fel tudjanak készülni az új gázpiaci modellre, és aktivitásukkal segíteni tudják annak megvalósulását.

I.4.2. Úgy gondoljuk, hogy a hazai régiós gázelosztó (hub és tranzit) szerep realitása megkérdőjelezhető, és komoly előrelépésekre volna szükség, hogy realitássá válhasson:

- Az egyes EU tagállamoknak külön-külön más prioritásai is lehetnek, mint Európai Uniónak. Több ország is hub szerepre törekszik a régióban, de valóban működő HUB csak ott tud kialakulni, ahol jól működő földgázpiac is van.
- A regionális földgáz hub szerepért folyó verseny nyilvánvalóan diplomáciai eszközök igénybevételével is zajlik, amelyben a Kormány az alapvetően felelős illetékes.
- Hazánk jelentős hátrányból indul az Ausztriában már jelentős forgalommal működő hubbal szemben, amely helyzetben változást az új tranzitútvonalak nyomvonal vezetése hozhat.
- Európa két legnagyobb földgázpiacához (német és olasz) közvetlen hozzáférése egy magyar hubnak várhatóan nem lesz, így ezek az osztrák hubon keresztül lehetnek elérhetőek.

Ezzel szemben hazánktól délre, keletre és esetleg északra eső nemzeti földgázpiacok tekintetében egy magyarországi hub vállalhat/elérhet integrátori szerepet, de ementén ezen piacok helyét és jövőbeni helyzetét az EU közös belső földgázpiaci struktúrájában körültekintően kell mérlegelni.

I.4.3. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a nyugat-európai fogyasztás-növekedési kilátások – gazdasági növekedés, megújuló kiszabályozásához és atomstop miatti alaperőmű igényekhez kapcsolódó földgázfogyasztás – elszívhatják a rendelkezésre álló többlet földgázforrásokat, és ennek árfelhajtó hatása lehet hazánkra nézve. A magyarországi földgázpiac működésére hatást

gyakorolnak az európai és nemzetközi piaci események, az uniós energetikai szabályozás és piacintegráció. További lényeges tényező a nem hagyományos gázkitermelési technológiák térnyerése, emiatt a szénkészletek felhasználásának és árának változása, az EU klímapolitikája, az uniós kibocsátási egységek ára és piaca, az atomerőművek váltakozó megítélése, az orosz-ukrán viszony helyzete, Törökország felvétele az Európai Unióba, illetve minden további keresletet és kínálatot meghatározó tényező.

I.4.4. A magyar földgázfelhasználók lehető legkedvezőbb árú földgázhoz jutását nem az iparági szereplők gazdaságos működésének kárára vagy keresztfinanszírozás segítségével kell biztosítani, hanem ösztönzésre és a szabályozási-piaci keretrendszer megfelelő megállapítására-kialakítására építve. A versenyképes és az ellátásbiztonságot garantáló földgázpiaci modell kialakítása nem lehet sikeres az ezt támogató adózási környezet létrehozása nélkül: az ún. „energiaszolgáltatók” – itt jelezzük, hogy a rendszerüzemeltetők és a kereskedelmi engedélyesek megkülönböztetése ágazati jogszabályokban is lefektetett alapkövetelmény – jövedelemadójának (ún. „Robin Hood adó”) és a közművezeték adónak kivezetése, illetve kiszámítható, tervezhető adózási környezet létrehozása szükséges.

2. A modellváltás hazai előfeltételei

2.1. A hazai gázfogyasztás az utóbbi 5 évben csökkenő trendet mutat, a háztartások fogyasztáscsökkenésének és az ipari termelés stagnálásának köszönhetően. A gázkereslet előrejelzésében a villamosenergia-termelői gázkereslete meghatározó tényező, és ily módon a gázpiaci fejlemények (árak) jelentős hatással vannak az árampiac kínálati oldalára is (a földgáz alapú erőművek versenyképességére). A fogyasztás és a hazai kitermelés trendjeinek alapján 2030-ig – figyelembe véve az energiahatékonysági javulást, a NES 2030-al összhangban – évi 10 milliárd m³ körüli gázimport igényrel számolunk.

2.2. A hazai földgázpiac folyamatosan fejlődik a 2004. évi piacnyitás óta. 2011-ben a teljes hazai gázfogyasztás 60%-a szabadpiaci szerződés keretében került kiszolgáltatásra.

2.3. Az utóbbi három évben a verseny térnyerésének döntő komponense a túlkínálatos nyugati piacról történő beszállítást lehetővé tevő HAG vezeték által generált importverseny. A kedvező árazású nyugat-európai gázkínálat következtében a nyugati reláció aránya a teljes földgázimporton belül 2011-ben 50% fölé emelkedett. A HAG Európa egyik legkihasználtabb gázvezetéke.

2.4. A jövőbeni gáz nagykereskedelmi verseny szempontjából kedvező és lényeges tényező, hogy a MOL és az MVM mellett Európa legjelentősebb gázforrással rendelkező piaci szereplői közül öten jelen vannak a hazai piacon (E.ON, RWE, ENI, GDF-Suez, Gazprom), közülük többen vertikálisan integrált érdekeltségekkel. A gázkereskedelmi engedélyesek száma 42, közöttük számos további jelentős portfólióval rendelkező gázkereskedőt találunk.

2.5. A hazai gázipari infrastruktúra 2008 és 2010 közötti látványos bővülése is kedvező fejlemény a nagykereskedelmi verseny szempontjából. Az említett időszakban a csővezetékes gázimport kapacitás 72, a földalatti tárolók mobilgáz kapacitása 65 százalékkal nőtt. A szlovák-magyar összekötő vezeték megépülése után a hazai piac importigénye keleti, illetve nyugati irányból is teljes egészében kielégíthető.

2.6. A végső fogyasztók kereskedőváltási aránya és hajlandósága az ipari fogyasztók között viszonylag magas, és a jelenség még a hatósági árazással védett egyetemes szolgáltatói körben is megfigyelhető.

Kérdések/II.

II.1. Egyetért-e a fenti megállapításokkal?

II.1.1. A 2008-ban kezdődő gazdasági válság hatása késleltetve 2009-ben jelentkezett az éves fogyasztási volumenben, 15%-kal esett vissza a fogyasztás a 2008-as adathoz képest. 2009-ben létrejött az egyetemes szolgáltatásra jogosult felhasználói kör szűkítése, már a 20m³/h-nál nagyobb fogyasztók is kötelezően kiléptek a kereskedelmi piacra, amely változás a fogyasztási szerkezetet nem módosította jelentősen, azonban a válság okozta ipari termelés visszaesés, hatékonyabb energiafelhasználásra törekvés, és a lakossági energiatudatos fogyasztás, illetve a fűtési célú tüzelőanyag váltás további csökkenést eredményezett az éves földgázfogyasztási volumenben. Figyelembe kell venni a

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

hőmérséklet-hatást is, azonban az éves, illetve a téli időszakra jellemző átlaghőmérsékletek $+1^{\circ}\text{C}$ -os eltéréssel nem magyarázható a fogyasztási mennyiség változása, így megállapítható, hogy a válság okozta takarékos földgázfogyasztói életmód játssza a főszerepet jelenleg is a fogyasztás nagyságának kialakulásában. A 2012-es előzetes adatok alapján nem várható, hogy a fogyasztás meghaladja a 2011-es évet, és a fogyasztás visszaesést meghatározó tényezők, illetve egyéb piaci folyamatok várhatóan nem az emelkedés irányába hatnak, így a 10 milliárd m^3 -es import igény a következő 5-10 éves időszakra kérdéses.

II.1.2. Magyarország jelenlegi import igénye 7,5-8 milliárd köbméter, így középtávon nem tartjuk valószínűnek a 2.1 pontban említett a 10 milliárd köbméteres éves importigényt.

II.1.3. Magyarország határkeresztező kapacitásainak kihasználtságát 2010.07.01-jéig visszamenőleg vizsgálva, egyértelműen a legnagyobb kihasználtsággal a Mosonmagyaróvári kapacitás rendelkezik, amely az utóbbi időszakban a forgalom volumene tekintetében utoléri az Ukrajna felől érkező mennyiséget. (6. ábra) Mindenképpen szeretnénk jelezni, hogy amennyiben a spot földgáz valamilyen oknál fogva magasabb áron jegyezhető, mint a magyarországi olajindexált szerződéses árak, abban az esetben várhatóan a HAG forgalma jelentősen visszaesik. A mosonmagyaróvári import kapacitások kihasználtsága csak 2010-óta ilyen magas. A megépítése utáni első 14 évben a kihasználtsága jelentősen alacsonyabb volt, még pár évvel ezelőtt is alulszállítási problémákkal küszködött a rendszerirányító ezen a vezetéken.

II.1.4. A kapacitások kihasználtságának alacsony volta arra enged következtetni, hogy várhatóan a magyarországi fogyasztás nem képes ilyen mértékű infrastruktúrát teljes mértékben kihasználni, és mindenképp stratégiai jelentőségű a nemzetközi vezeték tranzit célú megjelenése a hazai földgázszállító rendszeren. A földgázszállító infrastruktúra beruházások finanszírozása jelenleg beépül az infrastruktúra használat árhatóságilag elismert költségeibe, amely a hozzáférési tarifák alapját jelentik. A tranzit célú bevételek megjelenése hozzájárulhat ahhoz, hogy a tarifába való transzparens és diszkrimináció mentes visszaforgatáson keresztül, egyenletesen csökkentsék a hozzáférés díjait, ezáltal tovább motiválva az ügyfeleket a földgázvezeték rendszer igénybevételére.

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

II.1.5.A 2.4. pont megállapításaival részben értünk csak egyet. A hazai földgázpiacon a nagy európai gázpiaci szereplők közül az RWE, a GDF-Suez valamint az ENI sem tart fenn jelentős portfóliót Magyarországon, az általuk értékesített gázt közvetett módon importálják.

A Gazprom nem engedélyes a hazai piacon, leányvállalatai nem értékesítenek közvetlenül Magyarország területén földgázt.

A hazai földgázkereskedelmi engedélyesek közül több társaság is inaktív, vagy nem rendelkezik jelentős portfólióval, ezért becslésünk szerint legfeljebb 15 aktív földgázkereskedővel számolhatunk a magyar gázpiacon.

Ismereteink szerint Magyarországon egyetlen, hosszútávon biztosított földgázportfólió létezik a hazai földgáz kitermelésen kívül.

II.1.6. Nem értünk egyet a 2.5. pont azon megállapításával, hogy a nyugati irányból teljes egészében kielégíthető lesz a hazai földgáz importigény. fel kell hívnunk a figyelmet ugyanis arra, hogy ez csak a rendelkezésre álló nyugati irányú kapacitások mértéke szintjén teljesülhet majd (elkészült vezetéképítések és -bővítések esetén), a földgázforrások tényleges rendelkezésre állásának figyelembe vétele nélkül, ami megbízható és kalkulálható árú földgázforrást nem feltétlenül biztosít.

Megítélésünk szerint a szállítóhálózati infrastruktúra fejlesztése az elmúlt években idő előtti, az adott irányból Magyarország számára rendelkezésre álló forrásokhoz képest jelentősen eltúlzott volt. Az eddigi vezetékfejlesztések (román és horvát összekötő vezeték) jelenleg nem kétirányúak, elsősorban a szomszédos piacok problémáit oldották meg, és a hazai diverzifikációhoz nem járultak hozzá, ez pedig jelenleg is felesleges költségeket hordoz a kereskedők, üzemeltetők, és a magyar földgázfelhasználók számára.

A jövőbeli vezetékrendszer fejlesztések kapcsán is óvatosságra és piaci mechanizmusok (Open Season, kereskedői igények) figyelembe vételére volna szükség. A vezetékek a kihasználtságuk visszaesésével ugyanis az egységnyi földgázmennyiségre jutó fajlagos költségeket emelik, miközben kétséges, hogy mennyire tudják javítani a forrásszerződések kapcsán a vevői oldal tárgyalási pozícióját. Elsősorban tárgyalásos megoldás keresését javasoljuk az orosz féllel, mielőtt költséges és hosszútávra kiható infrastruktúra beruházásokra kerülne sor.

Egyetértünk a 2.6. pont megállapításával, a fogyasztói kereskedőváltás aránya a nagy- és kiskereskedelmi piaci verseny meglétét bizonyítja. A jelenlegi

szabályozási környezet lehetővé teszi az ügyfél számára, hogy az ellátásbiztonság a kereskedőváltáskor ne legyen mérlegelési szempont, ezért gyakorlatilag csak az ár játszik szerepet az ügyfelet ellátó kereskedő kiválasztásánál. Az ellátás-biztonsági felár nem jelenik meg az általános és mindenkori lakossági ellátási felelősséggel terhelt kereskedő árában sem, hanem általánosan kódolt a jelenlegi modellben, és az egyetemes szolgáltatásra jogosult fogyasztókra érvényesített ármentesítéssel együttesen számos rövid és hosszú távú földgázpiaci problémát generálva.

II.1.7. Egyetértünk a 2.1. pont alatti megállapításokkal, azaz hogy a villamosenergia-termelők földgázkereslete jelentősen visszaesett. A villamos energia piacon a német és a kelet-közép európai (CEE) régióban azonos árszínvonal alakult ki, ez azonban a földgáz árakról nem mondható el, ami rontja a földgáztüzelésű erőművek versenyképességét, így a magyar földgáztüzelésű villamosenergia-termelők hátrányban vannak a régió többi országával szemben. Annak ellenére, hogy a Nemzeti Energiastratégiában a villamosenergia-termelés tekintetében az atom-szén-megújulókat forgatókönyv a preferált, véleményünk szerint a földgáz szerepe a jövőben sem kérdőjelezhető meg a villamosenergia-termelésben, különös tekintettel ezen forgatókönyv kiszabályozási igényeire, a villamosenergia-rendszer szabályozhatóságának fenntartását tovább nehezítő nemzetközi piaci eseményekre, és a szivattyús energiatároló erőmű magyarországi megvalósításának csekély lehetőségére.

II.2. A villamos energia piacon milyen beruházási feltételekkel jelenhetnek meg a földgázos erőművek 2015 után?

II.2.1. A földgázalapú villamosenergia-termelést döntően a villamosenergia-ár és földgázár viszonya határozza meg. Elemzésünk szerint az elkövetkező néhány évben, összhangban a németországi árakkal, hazánkban a villamos energia ára összehasonlítva a földgázárral olyan helyzetet eredményez, ami az új földgázos erőművek belépését gazdasági alapon nem valószínűsíti. A földgáztüzelésű villamos erőművek és távhő termelő létesítmények gazdasági létjogosultsága megkérdőjeleződött a villamosenergia-piaci fejlemények (olcsó import), továbbá a szabályozás (nem átlátható MAVIR tender, távhőtermelői hatósági árazás – amely egyben a kapcsoltan termelt villamos energia árbevételek teljes elvonását jelenti –, megújuló támogatási rendszer, jogszabályi

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

többletköltségek a tüzelőanyag tartalékolás) kapcsán is, és mivel a potenciális beruházók a gazdasági környezet múltbeli tapasztalatait is figyelembe veszik, így a jövőbeli beruházások is kérdésesek.

II.2.2. A kormányzat által előkészített Erőmű Fejlesztési Cselekvési Terv eddigi változatai szerint a 2015 után üzembe lépő új erőművek jelentős része földgáztüzelésű kombinált ciklusú erőművi blokk lesz. A nagyerőművi és kiserőművi portfólióban összességében 5000 MW új földgáztüzelésű erőmű belépése várható. Ezekkel az erőművekkel szemben támasztott legfőbb követelményként a rugalmas üzemvitel és a villamos energia rendszerszintű szabályozásokban való kiemelt részvétel került a Cselekvési Terv tervezetében megfogalmazásra. A jövőben mind nagyobb teljesítményt képviselő időjárás függő (nap, szél) megújuló termelés és a villamos energia rendszerek egyre szorosabb együttműködése miatt szükséges a földgáztüzelésű erőművek esetében a gyors terhelésváltoztatási lehetőség, és a minél szélesebb szabályozható teljesítmény tartomány biztosítása. Ezek a termelési feltételek a földgáz ellátás oldalán is hasonló rugalmasságot követelnek meg. Az éves kihasználási óraszám csökkenésével az erőművekben felhasznált földgáz mennyiség összességében csökken, de a napi szintű mennyiségváltozások a jelenlegi szint többszörösére is növekedhetnek. Kialakulhat olyan üzemvitel, amely 4000 – 5000 MW kapacitású erőműpark napi leállítását és indítását fogja jelenteni. Ezt a rugalmassági igényt a magyarországi földgázpiac 2015 utáni időszakra kialakítandó modelljének technikailag és kereskedelmileg is ki kell tudni szolgálnia, és olyan árszinten, amely biztosítja a magyarországi földgáztüzelésű erőműpark versenyképességét az egységes európai villamosenergia-piacon. Természetesen a tartalék teljesítmény iránti igények növekedésével. A földgáz ellátásbiztonság megfelelő szintje esetében a jövőben sem szükséges a folyékony tartalék tüzelőanyag készletezése az erőművekben, és az ehhez tartozó kettős tüzelőanyaggal (dual fuel) történő tüzelőképesség megteremtése. Ha a földgáz biztonsági készletezést és a tartalék tüzelőanyagot egyidejűleg finanszírozó erőművek tüzelőanyag ellátása krízis helyzetben a szükséges mértékig jól kezelhető, akkor tüzelőanyag készletezés nélkül az új erőművek beruházási költsége 4–5 milliárd Ft-tal csökkenthető és az üzemeltetési költségek is mérsékelhetőek 3–4%-kal. Ez is a földgáztüzelésű erőművek versenyképességét javíthatja, ill. csökkentheti a jelenlegi szabályozásból adódó versenyhátrányukat.

II.2.3. A földgáz tüzelésű erőművi beruházások megjelenése függ továbbá a klímavédelemi előírásoktól, a villamosenergia-fogyasztási görbék és trendek alakulásától, valamint olyan stratégiai döntésektől is, mint pl. a németországi atomerőművek leállítása.

II.3. Hogyan ítéli meg a kiskereskedelmi szegmens fejlődési ütemét a szabadpiaci nyitás óta? Mik a további fejlődés előfeltételei?

II.3.1. A magyarországi kiskereskedelmi piac dinamikus fejlődésen esett át 2004 óta, a verseny további fejlődésének előfeltétele az egyetemes szolgáltatásra jogosult körre megállapított, nyomott földgáz rendszerhasználati szabályozói ár megszűnése, az állami kiskereskedelmi ármeghatározás és a keresztfinanszírozások megszüntetése – ezeken kívül a többi előfeltétel rendelkezésre áll.

II.3.2. A földgáz kiskereskedelmi szegmensben az egyetemes szolgáltatásintézményének hosszú távú fenntarthatósága erősen kérdéses, az egyetemes szolgáltatásra jogosultak szűkülő köre csak az ármonitorium fenntartását segíti elő a hatósági árszabályozás rendszerében az egyes piaci szereplők finanszírozási kötelezettségének szűkülése miatt. Az egyetemes szolgáltatás intézménye hosszú távú piaci szerepének beazonosítása, és működtethetőségének megteremtése azonban alapos elemzést, és erre igen kevés időt engedő, mielőbbi szabályozói lépéseket igényelnek.

II.3.3. Fontos kérdés véleményünk szerint, hogy az Energiahatékonysági Irányelv végrehajtásából következő jelentős mennyiségi csökkenést, illetve magát a végrehajtást hogyan kívánja kezelni a Kormány az egyetemes szolgáltatás intézményének megtartása, és különösen a hatósági ármonitorium fenntartása mellett.

II.3.4. A fenti szempontok megítélését egyidejűleg és jelentősen befolyásolhatja az is, hogy akarja-e a magyarországi lakossági és ipari célú földgázfelhasználást a kormányzat priorizálni más energiahordozóhoz képest valamilyen formában, akár a központi hub szerep belső fogyasztásra alapuló megerősítése, akár a hazai földgázrendszer kihasználtságának növelése és a rendszereszközök értéknek fenntartása érdekében.

II.4. A fent említetteken kívül a hazai piac fejleményei közül mely tényezőket tartja meghatározónak a 2015 utáni modell kialakítása szempontjából?

II.4.1. A hazai gázpiacnak a verseny erősödésével összhangban vonzóvá kell válnia piaci szereplők számára. A forrásokért folyó versenyben az árakat el kell fogadni, a tényleges piaci ár alatt csökken a rendelkezésre álló földgázforrások mennyisége és rugalmassága is.

II.4.2. A kereskedők mozgásterének bővítése (napon belüli újranominálás, ex post egyensúlyi tranzakció bevezetése, stb.), valamint a megbízható napi operatív információk (valós egyensúlyi pozíció, stb.) biztosítása a szállítói és elosztói rendszerüzemeltetők által erősítené a piaci mechanizmus fejlődését, a kereskedés hatékonyságát. A rendszerüzemeltetők napi operatív működését teljes egészében piaci alapra kell helyezni.

II.4.3. A földgázpiaci modelltől függően az ellátásbiztonság szintje akár igen erősen is visszaeshet, vagy folyamatos prémiumon keresztül megfizetésre kerül a magyar felhasználók által, és a választott földgázpiaci modell így az árversenyképességet ronthatja majd. Emiatt úgy gondoljuk, hogy az egyes modellek potenciális ellátásbiztonsági kockázatait fokozottan figyelembe kell venni a tervek készítése során.

II.4.4. A hazai földgázpiac jövőjét nemcsak a modell és a szűken értelmezett földgázpiaci szabályozás alakítja. Mivel a földgáz – ellentétben a villamos energiával – alapvetően helyettesíthető energiahordozó, ezért a földgáz versenyképességét a helyettesítő termékekhez is viszonyítani kell. A felhasználók a földgáz ellátás bruttó ára alapján döntenek annak igénybevételéről, vagy lehetőség szerint annak más termékkel történő helyettesítéséről. Emiatt minden olyan költségelem, amely beépül az földgázellátási szolgáltatás árába – és az ügyfél számára nem képvisel értéket -, az rontja a földgáz versenyképességét (különadók, termékdíjak, energiaadó, túlméretezett kapacitások elismerése a tarifában stb.). Ez alapján önmagában az „olcsó” földgázforrás(ok) elérése még nem jelenti a földgáz, mint energiahordozó versenyképességét, és a magyarországi földgázpiac fejlődésének kizárólagos – bár nem kis jelentőségű – biztosítékát.

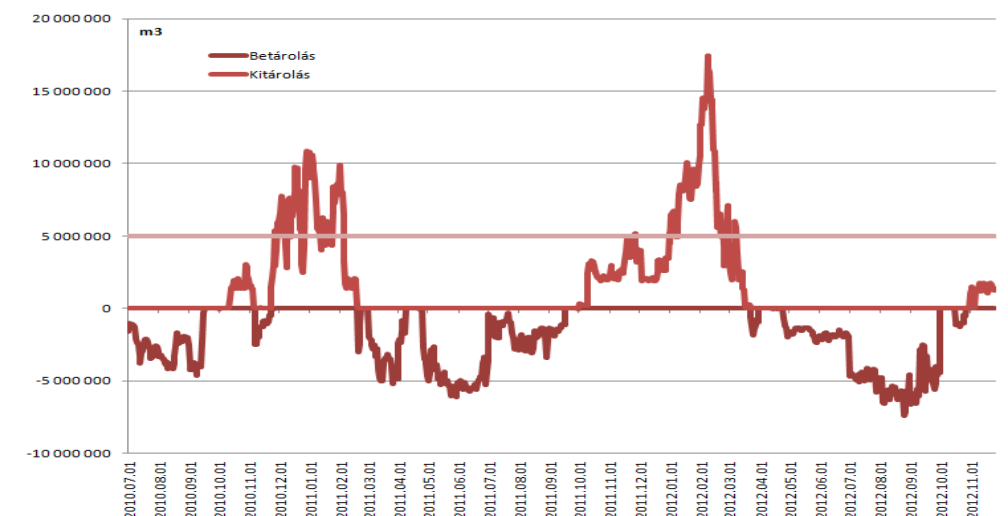
II.4.5. A túlzott infrastruktúra beruházások hazai és régiós versenyképességi hátrányt okoznak a piaci kereskedők, és végső soron a felhasználók számára, ezért az infrastruktúra fejlesztési terveket a piac valós igényeire kell alapozni.

II.4.6. Figyelembe kell venni a modell alkotás során, hogy Magyarország jelenleg jelentős kihasználatlan szállítói-, és tárolói kapacitással rendelkezik, ami a szállítói kapacitás díjak tekintetében a TSO-k bevételi garanciája miatt jelentősen meghaladja a környező országok szállítási költségeit. Ez komoly akadályt jelent a regionális piacról a magyarországi szállítói kapacitás piaci alapú használatát tekintve, ami a magyarországi tároló kapacitások elérését nehezíti a régióban, annak ellenére, hogy a tárolói kapacitások hazánkban olcsóbbak régiós összehasonlításban.

II.4.7. A korábban mintegy 17mrd m³ éves fogyasztásra méretezett hazai földgáz infrastruktúra finanszírozása egyre nehezebb, mivel a folyamatosan csökkenő lakossági és kisüzleti fogyasztási mennyiség mellett is biztosítani kell a földgázszolgáltatás minőségét. Nem megengedhető, hogy a fogyasztás csökkenése és az árszabályozás miatt az elosztói engedélyesek ne rendelkezzenek megfelelő forrással az üzemeltetésre, karbantartásra és zavarelhárításra. A Nemzeti Energiastratégiával összhangban, a decentralizált energiatermelés elterjesztése révén növelni szükséges a földgázhálózatok kihasználtságát is (pl. mikro kapcsolt energiatermelő egységek révén). Megfelelő szabályozási eszközökkel biztosítani szükséges a jövőben, hogy a földgáz elosztóhálózatra csatlakozott és a jövőben csatlakozó nagyfogyasztók továbbra is igénybe vegyék, használják a már kiépített földgáz elosztóhálózatot.

II.4.8. A jelenlegi szabályozási rendszerben a stratégiai tárolói kapacitások kereskedelmi értékesítése megszakítható módon jelentősen torzítja a földgáztárolói piacot, illetve a tárolói és kereskedelmi versenyt Magyarországon, és egyben ellátásbiztonsági kockázatot is magában rejt. A 15. számú ábrán egyértelműen látszik, hogy a stratégiai tárolói mobilkapacitáshoz tartozó kitárolási és betárolási kapacitások a kitárolási és betárolási időszakban egyaránt értékesítésre kerülnek, tartósan meghaladják a napi 5 millió m³/nap kereskedelmi kapacitást. A stratégiai tároló jelenleg közfinanszírozású eszköz, melynek a finanszírozása a végfelhasználók által történik, egy fix díj beépítésével a lakossági földgázárban. A már egyszer kifizetett kapacitásokat a stratégiai tároló tulajdonosa újra értékesítheti megszakítható módon (a megszakításra minimális az esély) a tárolói szabályozott ár alatt (mivel már a lakosság által egyszer finanszírozásra került, a tároló üzemeltetőn nincs költségnyomás), jelentősen torzítva a tárolói versenyt. A megszakítható módon

értékesített stratégiai tárolóhoz tartozó kapacitások jelenleg is kereskedelmi kapacitásként funkcionálnak a magyar földgázpiacon.

1. ábra MMBF be- és kitárolás forgalmi adatai

Forrás: FGSZ

II.4.9. Az EU ajánlások alapján a jelenlegi MJ alapú elszámolásról át kell térni kWh alapú elszámolásra. Ugyanakkor a jelenlegi ajánlások nem terjesztik ki ezt az elszámolási módot a teljes rendszerre. A jelenlegi hazai törekvés az, hogy a kWh alapú elszámolásra történő átállást egészen a végfelhasználóig be kell vezetni, érdemes azonban megvizsgálni, hogy ennek az átállásnak mekkora költségvonzata van, megvalósítása milyen átfutási idővel lehetséges, és mekkora ennek a hazai földgázpiaci szereplők, különösen a felhasználók által realizálható hozzáadott értéke.

3. A modellváltás régiós előfeltételei

3.1. A nyugat-európai gázfogyasztók jelenleg négy-öttszörös felárat fizetnek nagykereskedelmi szinten a gázért az USA/Kanada piacaihoz képest. Ezen felül régióink országai további jelentős, 30-40%-os felárat fizetnek a gázért a nyugat-európai spot piaci árakhoz képest, döntően dominánsan egyoldalú orosz importfüggőségük és a gázpiaci verseny majd' teljes hiánya miatt.

3.2. Az egy időben bekövetkező keresleti- és kínálati oldali fejlemények az elmúlt években jelentős változásokat eredményeztek a nyugat-európai gázpiacon.

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

3.3. Az USA nem konvencionális gáztermelésének utóbbi évtizedben tapasztalt felfutása, és ezzel párhuzamosan az USA LNG gázkeresletének visszaesése jelentős LNG többlet forrás megjelenését hozta Nyugat-Európa LNG fogadására képes országokban.

3.4. Az LNG piac a regionális gázpiacokat egyre inkább összekapcsolja, ezért az egyes régiókban bekövetkező kereslet-kínálati elmozdulások más régiókra gyakorolt hatásai nagymértékben felerősödnek.

3.5. A pénzügyi és gazdasági válság hatására a kereslet Európa szerte visszaesett.

3.6. Mindezek hatására az elmúlt három évben az európai földgázpiacokon jelentős túlkínálat alakult ki. Ennek következtében a nyugat-európai spot árak tartósan és nagymértékben az olajindexált gázárak alá süllyedtek.

3.7. Részben a fenti piaci fejlemények, részben a belső gázpiac kialakítását célzó szabályok fokozatos végrehajtása következtében a nyugat-európai gázpiac dinamikusan fejlődik, likviditása a válság évei alatt is ugrásszerűen nő. Az olajindexált gázárak 2006 óta fokozatosan teret vesznek az európai kereskedelemben. A piaci árazású szerződések aránya 2010-re megközelítette a fogyasztás 40%-át.

3.8. Oroszország a reá, illetve a vele szerződéses viszonyban lévő európai partnereire nehezedő verseny hatására részben újratárgyalta meglévő TOP szerződéseit (E.ON, RWE) illetve több piacon megjelent kisebb, 1-3 mrd m³-es szerződésekkel.

3.9. Az utóbbi évek jelentős gázpiaci átalakulását és az azzal járó árkockázatot elsősorban az új szerződések futamidejének csökkentésével kezelik a vásárlók. A nagy európai gázipari vállalatok is csökkentik portfóliójukban a hosszú távú szerződések súlyát.

3.10. Régióink gázkereskedelmét a mai napig dominálja az egyoldalú orosz gázimport függés és a TOP szerződéseken nyugvó olajtermék-indexált gázárzás. Több régiós ország (Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Szlovénia, Románia) az elmúlt években újította meg TOP szerződését Oroszországgal újabb 20-25 évre. A jelenleg tárgyalás alatt álló bolgár és szerb TOP szerződések esetében a szerződéses időtáv várhatóan 5-10 év között lesz. Az éves lekötött mennyiség eléri ezen országok jelenlegi fogyasztásának 60-100%-át. Szomszédaink tehát jelentősen elkötelezték magukat az orosz szállító mellett.

3.11. Az említett, kedvezőtlen kondíciókkal rendelkező TOP szerződéseket birtokló régiós vállalatok földgáz kereskedelmi üzletágai a piaci árazású gáz térnyerése, illetve szabályozási árdöntések miatt veszteséget termelnek (Bulgária, Lengyelország, Szlovákia, Magyarország).

Kérdések/III.

III.1. Egyetért-e a megállapításokkal?

III.1.1. Nem értünk egyet a 3.1 pont több megállapításával.

Véleményünk szerint a nyugati-európai gázfogyasztók legfeljebb háromszoros felárat fizetnek nagykereskedelmi szinten a földgázért Észak-Amerika piacaihoz képest. A TTF ár és a Henry Hub ár aránya 2012 novemberében 2,7, míg ez az arány jelenlegi jegyzésárak alapján 2014 végére 2,5 értékre csökkenhet.

A 3.1 pontban említett piacok regionálisan különállóak, és Észak-Amerikában a kitermelés alakulása – illetve kormányzati alakítása – irányítja a piaci fejleményeket. A jelenlegi jegyzésárak alapján az észak-amerikai Henry Hub ára a jelenlegi 3 \$/mmBTU szintről akár 50%-ot is emelkedhet a következő évek folyamán. Az LNG szállítások piacösszekötő hatása várhatóan egyensúlyi irányba való elmozdulást eredményez majd, ugyanakkor az észak-amerikai forrásokért Európa csak olyan áron tud majd versenyezni, amely meghaladja a kitermelési és a szállítási költségeket is.

A közép-európai régió országaira jellemző nagykereskedelmi ár az Európai Bizottság negyedéves kiadványa alapján a nyugat-európai spot piaci árakhoz képest 15-25%-os felárat mutat 2012 első felében.

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

III.1.2. Az észak-amerikai nem-konvencionális gázkitermelés fejlődése miatt a megnövekedett szabad LNG forrásokból elsősorban az ázsiai országok (Japán, Korea, India, Kína, stb.) profitálnak, ugyanis a megnövekedett energiaigényüket a leghatékonyabb módon az LNG terminálokba érkező gázzal tudják kielégíteni, jelentős felárat fizetve az amerikai és az európai árakhoz képest. Az LNG piac – a jelenleg szállított mennyiségek tekintetében – a korábbi regionális piacokat összekapcsolja, ugyanakkor a jelenlegi regionális árszinteket – a piacok fizikai távolsága valamint a források diverzifikációja miatt – csak kismértékben befolyásolja.

III.1.3. Európában a válság hatására, valamint a megújuló energia felhasználásának és a szénerőműi villamosenergia-termelés felfutásának következtében a földgázkereslet visszaesett. A németországi atomerőművek leállításából, a megújuló energiák támogatásának átgondolásából, valamint az európai gazdaság élénküléséből adódóan keresletnövekedés képzelhető el a jövőben, ahogyan ezt fentebb már részletesen kifejtettük.

III.1.4. Jelenleg Európában (elsősorban Közép-Európában) a hosszú távú szerződések ToP kötelezettsége miatt átvett mennyiségek kerülnek a spot piacra, így a döntően orosz hosszú távú szerződések után fennmaradó mennyiségek egy másodlagos piaca jön létre.

III.1.5. A 3.7 pont kapcsán szeretnénk megjegyezni, hogy a nyugati gázpiacok fejlődése ellenére is korlátozott a gáztőzsdék likviditása, kereskedhető árjegyzések legfeljebb 3 évre előre találhatóak a brit piacon is, a hazánkhoz közelebbi tőzsdéken pedig legfeljebb 3-6 hónapra van hiteles árjegyzés. A hub árak megfigyelt jelentős volatilitása a valós tranzakciós lehetőségek korlátozottságát is mutatja.

III.1.6. Általunk nem ismertek a 3.10. pontban említett újonnan kötött hosszú távú szerződések kondíciói, így nem áll módunkban a régiós gázpiacon kialakuló folyamatokról nyilatkozni. Fontos azonban megjegyezni, hogy az új szerződések futamidejének csökkentésével az árkockázatot ugyan kezelik a vásárlók, de középtávon ezzel jelentős kockázatot is vállalnak, mivel hogy lesz-e elegendő forrás és milyen ár lesz elérhető a földgázpiacon a szerződés lejáta után, sokszor kiszámíthatatlan geopolitikai tényezőkön múlik.

III.1.7. Az ázsiai kereslet növekedése és a magas piaci árak várhatóan a most még Európába érkező LNG szállítmányok folyamatos, de egyre dinamikusabb átirányítását okozhatja majd. Ebben az esetben a gázpiaci likviditás jelentősen csökkenhet, megemelve a piaci árakat és csökkentve a túlkínálatot. Az európai földgázpiac komplexitása és számos bizonytalansági tényező következtében ezért úgy gondoljuk, az elmúlt évek fejleményei alapján csak nagy óvatossággal szabad hosszú távra következtetéseket levonni, és ezekre építve magyarországi földgázpiaci modellt tervezni.

III.2. Hogyan látja a középtávon az európai földgázpiaci keresleti-kínálat viszonyok alakulását? Milyen módon hat ez a lehetséges jövőbeni földgázpiaci modell-alternatívákra?

III.2.1. Középtávon az európai földgázpiaci kereslet emelkedése várható, amit elsősorban az orosz piacról fognak beszerezni az európai földgázkereskedők, részben pedig – amennyiben az áruk versenyképes marad a piacon – az LNG szállítmányokból.

III.2.2. Az európai földgáz keresleti viszonyok alapvetően attól függenek, hogy a földgázszolgáltatás versenyképes lesz-e a többi primer energiahordozóhoz képest. Ezt pedig az EU tagállami, a közös európai és a geopolitikai prioritások jelentős mértékben befolyásolják (ld. első válaszunkat is).

III.2.3. Amennyiben az energiahordozók közötti versenytől és a politikai beavatkozásoktól eltekintünk, akkor valószínűsíthetően az európai piac középtávon – a jelenlegi világgazdasági körülmények között – általánosságban túlkínálatos marad, kivéve, ha az európai tagállamok többsége rövidebb távú és a korábbinál alacsonyabb mennyiségű import szerződésekkel operál, spot piaci forrásokra számítva. Ekkor azonban a (túl)kínálathoz a forrástulajdonosoknak kellene az európai spot piacokat földgázzal közvetlenül ellátniuk, amelyre gazdasági racionalitás alapján igen kevés esély mutatkozik. A kelet-közép európai országokban a piaci befolyásolás alacsony mértéke, és az ellátásbiztonság jelentős politikai felelőssége miatt – a meglévő infrastrukturális és szerződéses adottságokból is kifolyólag – várhatóan meghatározó szerepe lesz továbbra is az orosz forrásnak, ahogyan ezt fentebb kifejtettük.

III.2.4. Keresleti oldalról a lakossági felhasználók tekintetében jó néhány országban nehéz következtetéseket levonni, hiszen a politikai szempontokat is figyelembe vevő árszabályozás miatt az árszínvonalat nem a kereslet és a kínálat alakítja ki. Emiatt nincs valós piaci visszajelzés a reális keresletről és a piac által elvárt árszínvonalról. Jelenleg Magyarország számára nem áll rendelkezésre olyan fizikailag is elérhető forrás, amellyel biztosítható lenne a politika által elvárt árszínvonal a hazai lakossági árakban. Belátható időn belül nem is várható olyan szerződéses vagy akár jelentős mennyiségű elérhető spot árszínvonal (diverzifikált forrásokból sem), amely a politika által feltételezett lakossági tűrőképességnek megfelelő lenne. Tehát mindaddig, amíg az energiaárak – az üzemanyagárak kivételével – a hazai szociálpolitikai eszköztár részei, és nincs kidolgozott önálló szociálpolitikai program a lakossági fogyasztási kiadások és a reáljövedelmek összhangjának megteremtésére, addig a földgázpiac lakossági szegmense nem tekinthető piacnak, hanem állami eszközökkel kikényszerített, szabott árú energiaellátásnak, ahol mindenkor az egyes szereplők aktuális politikai-gazdasági áldozatvállalási hajlandósága a kérdés.

III.3. A jelenleg érvényes szerződéses gyakorlat és a piaci fejlemények alapján milyen szerződéses feltételeket tartana reálisnak egy esetleges jövőbeni TOP szerződés megkötésekor (mennyiség, időtartam, árazás)?

III.3.1. Úgy gondoljuk, hogy az orosz fél nem érdekelt kisméretű, vagy rövidebb távú szerződések megkötésében. Mivel hosszútávon (10-20 év) nehezen előrejelezhető, hogy mekkora mennyiség szükséges Magyarországon a földgázellátás biztosításához, ezért nem tudunk pontos adatokat adni egy esetleges jövőbeni hosszú távú szerződéshez. Az orosz fél álláspontjának megismerése, valamint kiszámítható gazdaságpolitika kialakítása volna szükséges egy olyan szerződés feltételeinek meghatározásához, amely kedvező megállapodást eredményezhet.

Olyan szerződéses időtartamot, árazást tartanánk kedvezőnek, amelyek a magyarországi vállalkozások számára nem jelentenek versenyhátrányt regionális versenytársaikhoz képest, és a lakosságot keresztfinanszírozás hiányában sem kényszerítik tömegesen alternatív energiahordozóra történő áttérésre, de emellett megfelelő energiahatékonysági ösztönzést adnak. A fenti kritériumoknak nyilván nem csupán egyetlen szerződéses konstrukció felel meg.

III.4. Mi a véleménye a Gas Target Model közép-európai alkalmazhatóságáról? Annak milyen előfeltételeit tartja fontosnak? Mik a regionális gázpiac kialakulásának akadályai?

III.4.1. A Gas Target Model (GTM) tudomásunk szerint átdolgozás alatt áll, és egyelőre nem alkot európai szintű jogszabályt. Ismereteink szerint a GTM kisebb nemzeti piacok összekapcsolásával nagyobb piaci régiókat kíván létrehozni, az európai piaci régiók közötti kereskedelem stimulálását célozza, biztosítva az ellátásbiztonságot és elősegítve a gazdaságos beruházások megvalósulását. Életbe lépése esetén a GTM is szűkíteni fogja a hazai szabályozás mozgásterét a modellalkotás tekintetében.

Amennyiben megvalósul a hazai szállítási rendszer román hálózattal közös kiegyensúlyozása, akkor értelmezésünk szerint ez csökkenti a hazai piac nyugati irányú nyitásának lehetőségét.

Támogathatónak tartjuk a GTM regionális kereskedelem elősegítésére, az ellátásbiztonság növelésére, és csak a piac számára szükséges beruházások megtartására vonatkozó törekvéseit.

A déli irányú piacintegráció keretében a tényleges regionális földgázpiac kialakulásának legfőbb akadályaként az alábbi tényezőket látjuk: kis mennyiségek, aránytalan forrásszerkezet, kevés beszállító, valamint eltérő geopolitikai érdekek, amelyek összessége egy déli irányú alternatív, versenyképes árú új forrás híján mindenkor magasabb piaci árszínvonalat alakítanak majd ki ezen a regionális piacon a nagyobb méretű és likviditású nyugati földgázpiacokhoz képest.

III.5. A fent említetteken kívül a globális, az európai és a régiós piac fejleményei közül mely tényezőket tartja meghatározónak a 2015 utáni modell kialakítása szempontjából?

A fent említetteken kívül az alábbi tényezőket tartjuk meghatározónak a 2015 utáni modell kialakítása során: a gazdasági válság elhúzódása, a nem konvencionális gázforrások kiaknázásának üteme, a beszállítói állomások tényleges kiépítése és finanszírozása Európában (pl. a világ legnagyobb energetikai projektjei között jelenleg az ausztráliai LNG beruházások is megtalálhatóak, az európai projektek azonban kérdésesek), a gázpiac tényleges globalizálódása az LNG technológiával annak fényében, hogy a globális földgázigény növekedése milyen mértékben csökkenti a likviditást, az EU és Oroszország viszonya hosszabb távon (Törökország csatlakozási igénye és Ukrajna helyzetének alakulása mentén), az Energia Charta előírásainak érvényre juttatása.

4. Az Európai Unió szabályozási keretrendszere

4.1. 2015 után a hazai gázpiacon maradéktalanul érvényesülnek a földgázpiaci irányelv, a szállítóvezetékhez való hozzáférést szabályozó rendelet (együtt: a harmadik csomag), az ellátásbiztonsági rendelet (a gáz ellátásbiztonságról) valamint a nagykereskedelmi piacok monitoringját szabályozó rendelet előírásai.

4.2. A meglévő infrastruktúrához történő hozzáférést, különösen az összekötő vezetékeket illetően, az addigra elfogadott európai üzemi és kereskedelmi szabályzat (Network Code) előírásai szabályozzák majd.

4.3. A hazai gáztárolókhoz történő hozzáférés rendszere JPE vizsgálat eredményei alapján kerül meghatározásra. A JPE szereplő számára a hozzáférési árra a MEH árplafont állapít meg.

IV. Az Európai Unió szabályozási keretrendszere

IV.1. A fent említetteken kívül milyen, az infrastruktúrához történő hozzáféréssel kapcsolatos kérdés tárgyalását tartja szükségesnek a 2015 utáni gáz nagykereskedelmi modell kialakítása szempontjából?

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

IV.1.1. Magyarországnak igen mérsékelt a mozgástere az európai szabályozás kialakítása és alkalmazásának befolyásolása terén, mivel az ellátásbiztonsági és átláthatósági EU rendeletek mellett a harmadik energiacsomag – ezen belül kiemelten az európai üzemi és kereskedelmi szabályzat (Network Code) – igen részletes és közvetlenül érvényes szabályokra kötelezi a szabályozó hatóságokat, a kereskedőket és a rendszerüzemeltetőket.

IV.1.2. Szintén a harmadik irányelv tartalmazza, hogy a nemzeti szabályozások közszolgáltatási kötelezettséget (Public Service Obligation) csak átlátható, megkülönböztetéstől mentes és ellenőrizhető módon szabhatnak meg piaci szereplők számára, a nemzeti fogyasztókhoz való hozzáférés egyenlőségének biztosítása mellett.

IV.1.3. Jelenlegi formájában több szabályozói intézkedés sem felel meg az EU jogszabályoknak. Ilyen szabályozói intézkedések az ESZ árarmoratóriummal kapcsolatos szabályok, a határkeresztező kapacitások jogszabályi úton való allokációja, a biztonsági készlet értékesítése.

IV.1.4. A diszkriminációmentes és transzparens szabályozást feltétlenül szükségesnek tartjuk. A jelenlegi rendszerben különösen problémás a földgáz rendszerhasználatban a keresztfinanszírozás az egyetemes szolgáltatásra jogosultak köre és a versenypiacra kényszerített felhasználók között. Különösen erőteljes a diszkrimináció az egyetemes szolgáltatásra jogosult felhasználót ellátó egyetemes szolgáltatói engedélyesek, és a kedvező rendszerhasználati díjakat igénybe vevő, de nem szabályozott és nem ellenőrzött rendszerhasználatot (és portfóliógazdálkodást) folytató versenypiaci kereskedők között..

IV.1.5. Fontos lenne újragondolni, hogy mi a stratégiai földgázkészlet, illetve a stratégiai készletet kezelő tároló szerepe ma Magyarországon. Szintén elemzendő jelentős kérdés, hogy megfelelő szintű-e az unbundling a stratégiai tároló, a rendszerirányító, a földgázszállítók és a MOL energiakereskedő között.

A tárgyalásos tárolói hozzáférés kialakítása a hatósági tárolói tarifák megszüntetését jelenti, ennek hatékony formáját azonban ki kell dolgozni, és működtetésének a tárolói piaci szereplőire egyformán kell érvényesülnie.

5. A gázpiaci üzleti modell kulcskérdései

5.1. A jövőbeni gázpiac működési kereteit leíró üzleti modellnek tisztázni kell, kik a modell főbb résztvevői, milyen piaci és szabályozási környezetben működhetnek majd és milyen jellegű üzleti tranzakciókra léphetnek egymással. Ezért a modell az alábbi kérdéskörökre keres választ, melyek a novemberi szóbeli konzultációk tematizálásának is alapjául szolgálnak:

Nagyker
piacszerkezet

5.1.1. Milyen legyen a jövőbeni gáz nagykereskedelmi piac szerződéses szerkezete (TOP szerződés, tőzsde, egyéb kétoldalú szerződések aránya) és a piaci koncentráció szintje (piaci szereplők száma)? Milyen nagykereskedelmi árszint becsülhető?

ESZ, hazai
termelés

5.1.2. Mi legyen az Egyetemes Szolgáltatás – és ezzel összefüggésben a hazai kitermelés járadékának – helye a modellben?

Infrastruktúra,
TPA

5.1.3. Milyen legyen a hazai gáz infrastruktúrához, ezen belül különösen a kereskedelmi és stratégiai tárolókhoz, a határösszekötő vezetékek kapacitásaihoz valamint a szállítói kapacitásokhoz történő, az uniós szabályozással konform hozzáférés rendszere és árazása?

Ellátás-
biztonság

5.1.4. Az egyes modell lehetőségek hogyan hatnak az ellátásbiztonság jelenlegi szintjére?

Szabályozási
környezet

5.1.5. Milyen piaci és jogi intézmények, szabályozói környezet garantálja a hazai gáz nagykereskedelmi piac hatékony működését az egyes változatokban?

6. Üzleti modell alternatívák

Az alábbiakban három lehetséges üzleti modell alternatívát mutatunk be. Ezek döntően a nagykereskedelmi piac koncentráltságában, az egyetemes szolgáltatás (ESZ) jellegében és ellátási módjában, az ESZ-hez kapcsolódó – TOP – szerződések jellegében és az ESZ hiány/többlet kezelésének módjában különböznek egymástól.

A modellek közös eleme, hogy a piaci szereplők importforrásaikhoz a nemzetközi összekötő vezetéseken, diszkriminációmentes és piaci alapú kapacitás lekötési rendszer mellett jutnak hozzá. Az első két modell

működőképességének alapvető feltétele továbbá, hogy a szlovák-magyar összekötő vezeték 2015 év végére üzemképes legyen.

Nagykereskedelmi versenymodell

6.1. Ez a modell a jelenlegi TOP szerződés lejárta után nem feltételez új, speciálisan magyar piacra kötött TOP szerződést valamely kiemelt hazai piaci szereplő révén. A hazai piacot a már itt lévő, hazai és nemzetközi tulajdonú szereplők és esetleges új belépők saját (nemzetközi) portfóliójukból látják el.

6.2. A kibővült nemzetközi összekötő vezetékeknek köszönhetően a piaci szereplők rendelkezésére álló gázimport kapacitások keleti és nyugati irányokból külön-külön is lehetővé teszik a hazai importigény teljes körű kielégítését.

6.3. A hazai kitermelés szabadon értékesíthető mind bel- és külföldön. A kitermelésen keletkező járadék sorsát tisztázni kell.

6.4. A hazai gáztőzsde – CEEGEX – működése a többszereplős piacnak köszönhetően ráterelődő tranzakciók által erősíti a hazai és régiós piac ártranszparenciáját.

6.5. Az ESZ és az ahhoz kapcsolódó hatósági árszabályozás rendszere megszűnik. A háztartási fogyasztók is a szabadpiaci kereskedőktől kapnak ajánlatokat és vásárolnak szolgáltatást.

6.6. Az ellátás biztonságát a piaci árazásba történő beavatkozástól mentes, hiteles és kiszámítható piaci intézményrendszer és szabályozás, valamint a legjobb európai gyakorlatnak megfelelően szabályozott szállítói rendszerirányító(k) és földalatti tárolók tevékenysége, és a hatékonyan működő kiegyenlítő gázpiac garantálja.

6.7. A hiteles piaci intézményrendszer kulcsfontosságú elemei az összekötő kapacitások piaca, a likvid OTC piac és gáztőzsde, a hazai földgáztárolói piac és a kiegyenlítő gázpiac.

6.8. A hiteles szabályozás kulcsfontosságú elemei a hozzáférési szabályok (csatlakozás, kapacitás lekötés, zsúfoltság kezelés, árazás) diszkrimináció mentessége és a piaci alapú megoldások alkalmazása. A szabályozás továbbá garantálja, hogy a nagy- és kiskereskedelmi termékárakba kizárólag a JPE szabályozás alapján lefolytatott szabályozói piacelemzés vagy versenyhatósági vizsgálat alapján kerülhessen sor beavatkozásra.

6.9. E modell-változat előnye, hogy sokszereplős, versenyző piac kialakítása révén várhatóan régiós viszonylatban is versenyképes árakat, számottevő forrás- és szerződéses diverzifikációt, és ebből fakadóan magas szintű ellátásbiztonságot eredményezne. Magyarország gázelosztó (hub) szerepe és infrastruktúrájának kihasználtsága (tárolók, tranzit) az aktív és nagyszámú kereskedői részvétel révén erősödne. Kockázata, hogy a piaci igények kielégítésének nincs explicit mennyiségi garanciája. Az ellátásbiztonság kulcsa a fizikai infrastruktúra rendelkezésre állása mellett a hiteles, transzparens és kiszámítható piaci működés és szabályozás. Megnyugtató lehet a nagyobb piaci szereplők 'market maker' jellegű elköteleződése a modell mellett.

VI. Üzleti modell alternatívák – 1. modell

VI.1. A gázpiaci üzleti modell kulcskérdései pontban megadott szempontok alapján értékelje a nagykereskedelmi versenymodellt!

VI.1.1. Ezt a modellt tartjuk a leginkább liberalizált, piaci mechanizmusoknak leginkább teret engedő megoldásnak – de a modellt a szereplők rövid távú optimalizációja jellemzi, amely komoly ellátásbiztonsági kockázatokat hordoz, a piacsabályozás hitelessége és a külső környezet alakulásától függően.

Amennyiben nincs dedikált magyarországi bázis (szerződéses) földgázár, és a jogalkotónak korlátozott eszközök állnak rendelkezésre az árak befolyásolása tekintetében, egy nagyobb árvolatilitás esetén erős szabályozói beavatkozási szándék várható az alapvetően piaci mechanizmusokra támaszkodó szabályozói elvek mentén is.

Támogatjuk, hogy ebben a modellben a szociális célú támogatás az ESZ megszűnését követően csak külön finanszírozásból és más csatornán valósítható meg, a földgáz termékáron vagy rendszerhasználati tarifán keresztül nem.

VI.1.2. Véleményünk szerint 2015-ig nagyon kicsi az esélye, hogy a szükséges feltételek ilyen rövid idő alatt rendelkezésre állnának ahhoz, hogy Magyarországon jól működő hub alakuljon ki és a felvázolt piaci modell alapját képezze. A hub szerep fokozatosan alakulhat ki a földgázpiaci fejlődés szerves részeként, és okozathelyesen a regionális hub valójában nem egy piaci modell alapja és kiindulópontja, hanem annak egy pozitív és támogatandó következménye.

VI.2. Mennyire megvalósítható a fenti modell? Mi kell ahhoz, hogy a piaci szereplők között tényleges verseny alakuljon ki a magyar nagykereskedelmi piacon?

VI.2.1. A megvalósíthatóság a gazdasági és külső nemzetközi környezetten túl attól is függ, hogy elfogadható-e a politika számára egy nem szerződésből eredő és ellátásbiztonsági prémiumot jelentő, hanem jelentős piaci árprémium, mivel a jelentős infrastruktúra fejlesztések következtében a szállítási költségek a nyugat-európai fölé emelik a magyar árszintet. A tényleges verseny kialakulásához a liberalizált modellben a szabályozó csak piacfelügyeleti szerepet gyakorolhat, ellenkező esetben beavatkozása elbizonytalanítja a nagykereskedelmi verseny kialakulását.

VI.3. Milyen kockázatokat lát a nagykereskedelmi versenymodell kapcsán?

VI.3.1. A modell egyik jellemzője a rövid távú szemlélet, amely azon kívül, hogy nem kezeli az esetleges ellátásbiztonsági kockázatokat, nagymértékben ingadozó árakat vagy fedezési többlet költségeket okoz (amelyet végső soron a felhasználók fizetnek), valamint nehezíti a hosszú távú infrastruktúra beruházásokat is. Működőképessége a piaci trendek és körülmények függvénye, ennek előrejelzését nagy kockázat jellemzi, kérdéses, hogy szükség esetén lehetséges-e visszalépés valamely más modell irányába.

VI.3.2. Jelentős kockázat a modellben, hogy senki nem vállalja nagy mennyiségű hosszú távú szerződés megkötését a piacra, így a nemzetközi szereplők portfóliójuk maradékát juttatják el majd hozzánk az árak alakulása függvényében. Ekkor az árakban meg kell jelennie az ellátás biztosítását

ellentételező prémiumnak is, amelyet a hazai piacnak el kell fogadnia. Akár olyan áremelkedések is elképzelhetők hosszabb időszakra, mint ami 2012 februárjában néhány napra, a hideg időjárás miatt következett be.

VI.3.3. Megfontolandó tényező, hogy az orosz fél arra törekszik, hogy lehetőség szerint egy adott országban orosz-orosz gáz ne versenyezzen egymással. Véleményünk szerint az orosz fél által a különböző partnerekkel kötött szerződésekben szereplő, esetlegesen eltérő feltételek miatt lehetséges minimális szerződésverseny a felek között, de hogy valamely ország szerződés nélkül versenyezzen a földgázellátásért a többi szerződéses országgal, ez a jelenlegi nemzetközi földgázpiaci helyzetben nehezen elképzelhető, és a fentebb kifejtett tényezők alakulásától erőteljesen függ.

VI.4. Kezelhetőnek tartja-e ezeket a kockázatokat? Milyen módon?

VI.4.1. A piaci modellben a piaci és szabályozói kockázatok beépülnek az árakba, és végső soron a fogyasztók fizetik meg. Kérdésként merül fel, hogy a piaci kockázatok, vagy a hosszabb távú szerződéssel járó árprémiumok és mennyiségi kötelezettségek jelentenek-e könnyebben kezelhető kockázatokat, és/vagy kisebb felárat. Mindkét esetben kockázatkezelési kérdés a magyarországi gazdaság- és szociálpolitika árközpontúságának fenntartása és alakíthatósága.

VI.4.2. Összességében ez a megközelítés olyan országokban fogadható el, ahol tényleges forrás verseny tudott kialakulni a termelők, és infrastruktúra vállalatok részvételével, és a piaci szereplők saját érdekükben, valamint a szabályozó által megszabott keretek között, de üzleti alapon tartják fenn a „piaci modell-t”. A modell mesterségesen nem tartható fenn, csak jelentős áldozatok árán.

VI.5. A jelenlegi szabályozásban melyek a fenti modell megvalósításának legnagyobb akadályai?

Úgy gondoljuk, hogy a modell működőképességéhez hiteles és jogszabályokban tartósan lefektetett elköteleződésre van szükség, így az ESZ ármonitorium megszüntetésére, és beavatkozásoktól tartózkodásra (Moson kapacitás allokáció, stratégiai készlet használata, JPE vizsgálat), és az esetleges kedvezőtlen piaci hatások elfogadására. A hitelesség felépítéséhez minél hamarabb hozzá kell kezdeni.

Szabályozott ESZ + versenypiac

6.10. E modellváltozat leglényegesebb különbsége a nagykereskedelmi versenymodellhez képest az, hogy a jogalkotó az ESZ fogyasztók ellátása érdekében kijelöl egy ESZ nagykereskedőt. Az ESZ nagykereskedőnek az ESZ piac méretével (kb. 3 mrd m³) megegyező mennyiségű, maximum 3 éves szerződéssel kell rendelkeznie. A szerződést nyilvános tender eredményeként kell megkötni.

6.11. Az ESZ nagykereskedő kiválasztásának alternatív módja lehet, ha az ESZ fogyasztói kör ellátását szolgáló gázmennyiség beszerzésére a Magyar Energia Hivatal (MEH) nyilvános versenykiírása alapján kerül sor, melyen a nyertes egy évre nyeri el az egyetemes szolgáltatók ellátását. A nyertes bármely érvényes engedéllyel rendelkező kereskedő lehet. Az ESZ ára a tendernyertes ár és a szabályozott egyetemes szolgáltatói árrés összege.

6.12. A hazai kitermelésen keletkező járadék sorsát tisztázni kell.

6.13. Az ESZ nagykereskedőnek az egyetemes szolgáltatók felé ellátási kötelezettsége van.

6.14. Az egyetemes szolgáltatók az ESZ fogyasztók ellátása érdekében az ESZ nagykereskedőtől vásárolnak gázt. Az egyetemes szolgáltatókat az ESZ nagykereskedő irányában szerződéskötési kényszer terheli. Az egyetemes szolgáltatás árazását a kijelölt ESZ nagykereskedő fenti tender eredményeként kialakuló beszerzési ára határozza meg.

6.15. Az ESZ kiszolgálásával kapcsolatos mennyiségi kockázatot – amely az ESZ fogyasztók azon jogából fakad, hogy elhagyhatják az egyetemes szolgáltatás rendszerét – teljesen vagy legalábbis túlnyomó részben az ESZ nagykereskedő viseli.

6.16. Az ESZ nagykereskedő esetleges, az ESZ fogyasztáson felüli többleteit, illetve esetleges hiányát kizárólag tőzsdei úton értékesítheti / szerezheti be. A többletek szabadpiaci fogyasztók felé történő közvetlen értékesítése ugyanis versenytorzító hatású lenne a nem ESZ fogyasztók piacán.

6.17. A modell előnye, hogy – a nagykereskedelmi versenymodellről szóló részben bemutatott piacfejlesztés megvalósítása és az ESZ nagykereskedő szerződéses portfóliójának korlátozása esetén – megőrzi a sokszereplős, versenyző gázpiacot Magyarországon, ugyanakkor az ESZ vonatkozásában középtávon kiszámítható árazást garantál. Az ESZ nagykereskedő (és tulajdonosa) azonban jelentős pénzügyi (mennyiségi- és ár-) kockázattal szembesül, a kijelölés és a szerződéskötési kötelezettség pedig jogi aggályokat vethet fel.

VI. Üzleti modell alternatívák – 2. modell

VI.6. A gázpiaci üzleti modell kulcskérdései pontban megadott szempontok alapján értékelje a Szabályozott ESZ + versenypiac modellt!

VI.6.1. A koncepciót a jelenlegi vázlatos leírás alapján nem tudjuk releváns módon értékelni. Emellett némi ellentmondás fedezhető fel a jelentősebb ESZ földgáz mennyiség piaci beszerzésének reális követelményei és az előírt beszerzési szerződéses időtartam, valamint az előírt beszerzési szerződéses időtartam és az ESZ nagykereskedőként pályázható ellátási időtartam között. Nincs továbbá definiálva – fentebb jelzett módon és okokból - az ESZ funkciója és piaci szerepe, illetve az ESZ jogosultság által biztosított szolgáltatások és a jogosult felhasználók köre.

VI.6.2. Támogatni tudjuk az ESZ nagykereskedő tendereztetésen keresztüli kiválasztását, ami az egyedüli ellátás-kijelölési mód, ami összhangban áll az Európai Unió előírásaival: csakis diszkrimináció mentesen, „Public Service Obligation” keretében van lehetősége a tagállamnak ilyen kötelezettségeket előírni. A nagykereskedő kiválasztással történő kijelölése ebből fakadóan nem konform ezzel az előírással. Azonban mindkét kiválasztási módszer (tendereztetés, kiválasztás) elvi hibát tartalmaz:

1) Amennyiben Magyarországon a rendelkezésre álló források lehetővé teszik azt, hogy az évente 3-4 milliárd m³-nyi ESZ ellátáshoz szükséges gázmennyiség éves tender keretében kerüljön beszerzésre, akkor valódi piaci versenyről beszélhetünk már, és nincs szükség erre a modell verzióra. A mennyiségek ugyanis a piacon megvehetőek, ebben az esetben az ESZ ellátás egyik részletkérdése csupán a tender.

2) Amennyiben hosszú távú szerződés szükséges a mennyiségek lefedéséhez, a 3 éves időtartam túl rövid, valamint a nyilvános tender kiírása jól hangzik, csak

a gázipari gyakorlatban az ilyen jellegű importszerződést kétoldali tárgyalások során szokták rendezni, mivel adott irányból csak limitált számú beszállító van (jelenleg egy).

VI.6.3. Ellátásbiztonság tekintetében a modell alapján a jelenlegi ESZ kör számára biztosítható lenne az ellátásbiztonság, azonban a jelenlegi ESZ funkció és piacsabályozás alapján az ESZ végfelhasználói ár az ellátásbiztonságot és az elvárt szolgáltatási színvonalat is fogja tartalmazni, ezért ennek magasabbnak kell lennie (normál esetben), mint az ellátásbiztonság és magas szolgáltatási színvonal nélküli versenypiaci árak. A versenypiaci árak nagysága és volatilitása a szereplők és forrásaik számától függ ez esetben is, amelyet el kell fogadnia a szabályozónak.

VI.7. Mennyire megvalósítható a fenti modell? Lenne-e Ön ESZ nagykereskedő?

VI.7.1. A nagykereskedő kijelölése – tender nélkül – nem felel meg a harmadik csomag rendelkezéseinek, sem a kiszámítható és hiteles szabályozás követelményeinek.

VI.7.2. Nem világos számunkra, hogy milyen nagykereskedelmi árrést realizál a kijelölt nagykereskedő – és erre milyen garanciákat kap. A 6.16. pontban vázolt mechanizmus ezen kívül indokolatlan korlátozást jelent a nagykereskedő számára. Amennyiben – mint ahogyan a pont azt sugallja – nem konkrét mennyiséget tendereztet meg a hatóság, hanem az ellátási kötelezettség körében előálló mennyiség értékesítésére vállal kötelezettséget a tenderyertes, akkor az ebből fakadó mennyiségi kockázatnak hiteles szabályozás esetén a hőmérsékletfüggő fogyasztásból kell fakadnia. Ezen minimális mennyiség beszerzésére/értékesítésére vonatkozó előírás indokolatlanul korlátozza a nagykereskedőt, nem beszélve arról, hogy a hiányzó mennyiség tőzsdei rendelkezésre állása jelenlegi tőzsdei állapotban nem garantált, így nem is vállalható ezen irányú beszerzési kockázat.

VI.8. Milyen időtávra lenne célszerű kijelölni az ESZ nagykereskedőt?

VI.8.1. Amennyiben nem tud valódi likvid gázpiac kialakulni, akkor 10-20 évről kell beszélni, természetesen ebben az esetben a kockázatokat megfelelően kell kezelni..

VI.9. Milyen kockázatokat lát a szabályozott ESZ + versenypiac modell kapcsán?

VI.9.1. A legjelentősebbnek a szabályozói kockázatot látjuk. Az eddigi szabályozói gyakorlat azt mutatta, hogy a piaci alapú árazás addig fogadható el a magyar szabályozásban, amíg az aktuális politikai célok kielégíthetőek. Amennyiben ez nem megvalósítható, egyéb megoldások merülnek fel. A földgázpiaci állami szabályozás mellett az általános gazdaságpolitikai környezet kiszámíthatóságát is biztosítani kellene.

VI.9.2. Szintén jelentős kockázatot jelent a piaci szereplők számára, hogy a tender nyertes ESZ nagykereskedő tender ajánlatából fakadó pénzügyi ellehetetlenülése esetén a szabályozó beavatkozására lehet szükség.

VI.9.3. Bár az uniós direktívák mind a földgáz, mind a villamosenergia-piacon lehetővé teszik a tagállamok számára, hogy egyetemes szolgáltatás keretében garantáljanak energiaszolgáltatást kiszámítható árakon egy meghatározott fogyasztói kör számára, a távlati cél a teljes piacnyitás, ahol a piaci viszonyok határozzák meg az árakat. E témában az Európai Bizottság energiaügyekért felelős biztosa egyre erősödő kommunikációt folytat, amelyben elégedetlenségét fejezi ki a tekintetben, hogy még mindig nagyarányú az állami beavatkozás az energiapiacok működésébe. Amennyiben a választott modell nem egyezik az uniós elképzelésekkel, és az uniós közös energiapolitikai elképzelések megerősödnek a tagállami energiapolitikák ellenében, az hosszabb távon további jogi kockázatokat hordozhat a piaci szereplők számára.

VI.10. Kezelhetőnek tartja-e ezeket a kockázatokat? Milyen módon?

VI.10.1. Jó volna külön választani a földgázkereskedelmi modellt és szabályozást, és a szociálpolitikai célokat. Mind a gázipari szereplők, mind az adófizetők számára olcsóbb volna egy olyan rendszer, amely kiszámítható, és kezeli az ellátásbiztonsági, valamint ár-kockázatokat a földgázkereskedelmi oldalon, míg a rászorulókat támogatását közvetlen, célzott támogatással oldaná meg. A jelenlegi kockázatokat nem, vagy csak nagyon nehezen, és egyre magasabb költségekkel lehet kezelni, már nemzetgazdaságilag is megkérdőjelezhető módon.

VI.10.2. Úgy gondoljuk, hogy a felvázolt modellt további részletszabályokkal kellene működésképpé tenni, természetesen csak az ESZ szegmens vonatkozásában.

A forrásszerződések tendereztetése terén legalább 5 éves forrás beszerzést javasolunk, amelyet az Egyetemes szolgáltatók bonyolítanak le, az Energia Hivatal felügyelete mellett.

A szerződések a hőmérsékleti hatáson felül a gázipari standardoknak megfelelő ToP kötelezettséget tartalmaznak, amely kapcsán felmerült költségeket végül a végfelhasználók viselik.

A szociális támogatási rendszer csakis a gázártól elkülönítve lehet elképzelhető, így is ösztönözve a gázfelhasználás hatékonyságára, épületenergetikai beruházásokra.

Konkrét garanciákat kell beépíteni a következő kérdések kapcsán:

- a piaci árak beavatkozástól mentessége,
- a szállítói és tárolói kapacitásokhoz való transzparens és szabad hozzáférés, valamint
- a piac- és versenyszabályozó hatóságok függetlensége.

Domináns nagykereskedői modell

6.18. A domináns nagykereskedői modell a jelenlegi piaci modell szerves folytatása. Ekkor a jogalkotó kijelöl egy nagykereskedőt, aki jelentős (akár évi 8 mrd m³), elsősorban a hazai igények kiszolgálására vonatkozó TOP szerződést köt az orosz partnerrel. A szerződés mérete következtében e nagykereskedő jelentős piaci dominanciával rendelkezik majd 2015 után a hazai piacon.

6.19. A hazai kitermelésen keletkező járadék sorsát tisztázni kell.

6.20. A domináns nagykereskedőnek az ESZ fogyasztók felé ellátási kötelezettsége van. Ezzel összefüggésben a domináns nagykereskedőnek az ESZ szolgáltatók felé az ESZ fogyasztás mértékéig felajánlási kötelezettsége van.

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

6.20.1. További lehetőség, hogy az egyetemes szolgáltatókat az ESZ nagykereskedő irányában szerződéskötési kényszer terheli. Ez a megoldás ugyanakkor jogi aggályokat vethet fel.

6.21. Az ESZ mennyiségi kockázatát, valamint az új TOP szerződés pénzügyi kockázatát – amely abból fakad, hogy a TOP versenyképessége elmaradhat a konkurens kereskedők ajánlataitól – teljesen vagy legalábbis túlnyomó részben a domináns nagykereskedő viseli.

6.22. A domináns nagykereskedő az ESZ fogyasztáson felüli többletét tetszőleges módon értékesítheti.

6.23. A modell előnye, hogy továbbviszi a már megszokott piaci modellt és explicit mennyiségi garanciát ad a hazai fogyasztói igények kielégítésére. Ugyanakkor a nagy mennyiségű TOP szerződés kockázata csak akkor elviselhető mértékű, ha az abban kialakított árazási formula jelentős mértékben piaci indexálású (vagyis korlátozott az olajár-indexálás mértéke). A modell elbizonytalaníthatja a sokszereplős, versenyző gázpiacot Magyarországon, ellentétes a diverzifikációs törekvésekkel, és gyengíti az ország esetleges hub szerepét.

VI. Üzleti modell alternatívák – 3. modell

VI.11. A gázpiaci üzleti modell kulcskérdései pontban megadott szempontok alapján értékelje a Domináns nagykereskedői modellt!

VI.11.1. A modellben az ellátásbiztonság magas szintű, az infrastruktúra fejlesztése javíthatja a hosszú távú szerződés kialakítása során a tárgyalási pozíciót, ám költségük mindenképp beépül az ellátási költségeibe.

VI.11.2. Ár tekintetében elmondható, hogy az ellátásbiztonság mindig is egy termék volt, ami viszont nem volt ténylegesen beárazva jelenlegi rendszerbe, az árarmoratóriumi rendelkezésektől eltekintve sem. Például a jelenlegi szabályozás keretében a volt EMFESZ fogyasztók a kereskedő bukása után nem kényszerültek felár fizetésre, ugyanis a többi fogyasztó valamint piaci szereplő megfizette már ezt az ellátásbiztonságot, sőt az ESZ szolgáltatás területért kialakult verseny miatt egyes végső menedékes kereskedőtől is kedvezőbb árakat kaptak egy ideig. Ez egy tipikus, piacsabályozásból eredő keresztfinanszírozás az ellátásbiztonsági termékre vonatkozóan.

VI.11.3. A felajánlási kötelezettség, a szerződéskötési kényszer, a mennyiségi rugalmasság és az egyéb kérdések kezelése előre lefektetett szabályok alapján kell történjen, amelyeket a szabályozó előre meg kell hirdessen – lehetővé téve piaci szereplő hosszú távú elköteleződését a hazai piac iránt.

VI.11.4. Ebben a modellben csekély az esélye egy magyarországi likvid hub szerep kialakulásának.

VI.12. Mennyire megvalósítható a fenti modell?

VI.12.1. A nagykereskedő kijelölése ellentétes a piaci működéssel és az EU joggal, valamint elbizonytalanít bármilyen portfólió tárgyalást, amíg nem ismert az egyes szereplők számára, hogy milyen szerződéses feltételek kerülnek elismerésre, valamint a szabályozás milyen árakra kötelez. Versenyképes árakkal azonban egy forráshiányos környezetben biztonságos megoldást jelentene, ekkor azonban a likvid és erősen versenyző hazai földgázpiacról le kell mondani, azt csak egy szűkebb, nagyfogyasztói szegmensben lehet fenntartani a jelenlegi versenypiaci helyzetnek megfelelően.

VI.12.2. Nem világos számunkra, hogy miért kell mind a 8-10 milliárd m³ hazai földgázigényt kötelezően az orosz partnertől vásárolni ToP-mellett.

VI.13. Milyen kockázatokat lát a domináns nagykereskedői modell kapcsán?

VI.13.1. A jelenlegi mértékű szabályozói beavatkozás nem fenntartható sem a földgázpiacon (ESZ és infrastruktúra szabályozásban), sem a kapcsolódó (távhő és kapcsolt villamosenergia-termelői) árszabályozásban. A hosszú távú szerződéses partnerrel egyeztetés nélküli egyoldalú jogszabályi kijelölés nem megvalósítható.

VI.14. Kezelhetőnek tartja-e ezeket a kockázatokat? Milyen módon?

VI.14.1. A szabályozó függetlenségének helyreállításával, költségeket tükröző ármegállapítás újbóli bevezetésével, valamint kedvező kondíciók kitérgetése révén a beszállítókkal.

7. Egyéb

VII.1. Melyik modellváltozat áll az Ön / az Ön által képviselt vállalat szívéhez a legközelebb? Válaszát kérjük, indokolja is!

Társaságcsoporthunk kizárólag az EU gázipari szabályozásával konform magyarországi földgázmodell bevezetését tudja támogatni. Ez az első modell, valamint a második modellnek az a változata, mely során az ESZ nagykereskedő kijelölése tender keretében történik. Mivel társaságcsoporthunk megítélése szerint az érintett időszakban nem valószínű a földgázforrások bőséges rendelkezésre állása, az első modell jelentős mértékű ellátásbiztonsági kockázatot hordoz. A szabályozói célt így meglátásunk szerint jobban kielégíti a második modell, amennyiben a VI.10.2 pontban már bemutatott - a nagykereskedő kockázatait kezelhető mértékűvé mérséklő - részletszabályok bevezetésével a nagykereskedők számára lehetővé válik a hosszú távú, ellátásbiztonságot garantáló forrásoldali szerződések kitárgyalása.

VII.2. A fenti modelleken túlmenően milyen gáz nagykereskedelmi modell kialakítását tartaná célszerűnek 2015 után?

A minisztériumban tartott iparági konzultációk során nem sikerült a további részleteket teljes mértékben tisztázni az egyes modellekkel kapcsolatosan, különösen a részletszabályok tekintetében. A kiválasztott modell részletes kidolgozásának érdekében további személyes és iparági szakmai konzultációkat javaslunk egy iparági javaslatokkal kibővített szempontokat tartalmazó dokumentum alapján a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium koordinálásával.

A nagykereskedelmi modellel kapcsolatos kérdéseken túl a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumban 2012. november 7-én megtartott iparági konzultáción felmerült tárolói piacot érintő minisztériumi és szakértői (REKK) kérdésekkel kapcsolatos E.ON állásfoglalás kifejtése érdekében tárolói piacelemzéssel zárjuk a konzultációs anyagot, amellyel kapcsolatban felmerülő kérdések esetén szintén állunk továbbra is rendelkezésre.

8. Tárolói piacelemzés

Közép-Kelet európai gázfogyasztás

2. ábra Közép-kelet európai gázfogyasztás

Forrás: BP Energy Outlook 2012

A teljes Kelet-Közép európai régió éves gázfogyasztása közelítőleg megegyezik Németország éves felhasználásával.

A jelenlegi Kelet-Közép Európai piacon a legnagyobb éves fogyasztási igénnyel Lengyelország rendelkezik: évi 15 milliárd m³-rel, melyhez 4,1 milliárd m³ tárolói kapacitás tartozik. Lengyelország az egyetlen olyan gázpiac a régióban, amelynek gázfogyasztása folyamatos növekedést mutatott az elmúlt években. A tárolói mobil kapacitás az ország fogyasztásának 30%-a. A második legnagyobb piac Románia 13 milliárd m³-rel, melyhez 2,7 milliárd m³ tárolói mobil kapacitás tartozik. A tárolói mobil kapacitás az ország fogyasztásának 20%-a. Románia azon országok közé tartozik, amelyek földgázpiaca relatíve zárt, köszönhetően az érvényben lévő importkvótának, valamint az export tilalomnak. A harmadik legnagyobb piac Magyarország, 10,7 milliárd m³-es fogyasztással, melyhez 6,1 milliárd m³-es hazai tárolói kapacitás áll rendelkezésre. A tárolói mobil kapacitás az ország fogyasztásának 57%-a. Magyarország az egyetlen olyan ország, amely egyedi módon stratégiai tárolóval is rendelkezik. Ausztria hazai gázpiaca 9 milliárd m³, melyhez 7,3 milliárd m³-es tárolói mobil kapacitás tartozik. A tárolói mobil kapacitás az

A régióban Magyarország jelentős földgázpiaccal rendelkezik.

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

ország fogyasztásának 81%-a, amely arány regionálisan kiemelkedő. Csehországban 8 milliárd m³-es a hazai fogyasztás, melyhez 3,4 milliárd m³-es tárolói kapacitás tartozik. A tárolói mobil kapacitás az ország fogyasztásának 42 %-a. Szlovákiában 6 milliárd m³-es a hazai fogyasztás, melyhez 2,9 milliárd m³-es tárolói kapacitás tartozik. A tárolói mobil kapacitás az ország fogyasztásának 48 %-a. Horvátország éves hazai fogyasztása 4 milliárd m³, ehhez tartozóan 550 millió m³ tárolói mobil kapacitás áll rendelkezésre. A tárolói mobil kapacitás az ország fogyasztásának 12,5 %-a. A horvátországi piacon a piacmérethez képest elégtelen tárolói kapacitások állnak rendelkezésre. A horvát kormány jelenleg is több tárolói beruházási projekt értékelését végzi.

Lengyelországot és Horvátországot leszámítva minden környező ország 2011-es fogyasztása alacsonyabb, mint az elmúlt 10 év legmagasabb fogyasztása. Magyarország rendelkezik a második legnagyobb fogyasztás arányos tárolói kapacitással, az első a régióban Ausztria. A lekötések tekintetében viszont, a 2012/2013-as tárolói év lekötései alapján, Magyarországon áll rendelkezésre a legnagyobb szabad tárolói kapacitás.

Ausztria rendelkezik a legmagasabb fogyasztás arányos tárolói kapacitással a régióban, de Magyarországon áll rendelkezésre a legtöbb le nem kötött tárolói kapacitás.

A BOOZ and Company előrejelzése alapján a régió gázigénye 2030-ig 20 milliárd m³-rel nő meg. Az előjelzés Magyarországra 15 milliárd m³-rel kalkulál 2030-ra, mely értéket már 2015-re elérünk és stabilan tartunk.

Társaságunk becslése alapján, Magyarországon várhatóan a hazai ESZ fogyasztás az energiahatékonysági intézkedéseknek köszönhetően tovább csökken, míg a GDP csökkenéssel v. stagnálással párhuzamosan az ipari fogyasztás csökken v. stagnál. Az ilyen típusú előrejelzések, amelyek minimális éves növekedéssel számolnak, hosszú távon félrevezetőek lehetnek, hiszen nem egy adott ország gázfogyasztási szektorainak elemzéseiből épülnek fel (bottom up), hanem aggregált éves növekedést feltételeznek, amely a hosszú időtáv miatt aránytalanná válik. Ahogy a korábban említett Európai Unió előjelzések kapcsán a regionális elemzéseket is érdemes szektorális alapon felépíteni, és évről évre visszacsatolást végezni tényfogyasztások alapján.

II. A magyarországi fogyasztási szinthez hasonlítva jelentős kapacitásfejlesztések történtek a hazai vezetékhálózatban az elmúlt időszakban. Megépült a Magyar-Horvát vezeték, és üzembe helyezték 2010 decemberében 19,2 millió m³/nap kapacitással. Az éves maximum kapacitása a vezetéknek 7 milliárd m³, amely jelenleg csak export szállítást tesz lehetővé. Elindult 2011-

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

ben a Magyar-Román összekötő vezeték, amely 4,8 millió m³/nap napi maximális szállításra képes Románia irányába, amely éves szinten 1,7 milliárd m³ földgázt tesz ki. Jelentős bővítés történt a Beregdaróci határkeresztező ponton: 2009-ben 30 millió m³/nap kapacitásbővítés valósult meg, amely éves szinten több mint 10 milliárd m³ addicionális földgáz szállítására alkalmas. Az Osztrák-magyar határkeresztező pont kapacitása napi szinten 12 millió m³/nap, amely éves szinten több mint 4 milliárd m³ földgáz szállítását/behozatalát teszi lehetővé. A meghirdetett határkeresztező entry kapacitások aggregált maximuma jelenleg az ország fogyasztásának több mint kétszeresére elég.

III. A kihasználtság tekintetében a Magyar-Horvát vezeték kihasználtság a legalacsonyabb, éves szinten átlagosan 2%.. A második legalacsonyabb a magyar-ukrán vezeték, éves szinten 18%-os átlagos kihasználtsággal. A magyar-román vezeték 23%-os kihasználtsága mellett a magyar-szerb vezeték nem mutat forgalmi adatokat a vizsgált periódusban az FGSZ publikált adatai alapján. Magyarország határkeresztező kapacitásainak kihasználtságát 2010.07.01-jéig visszamenőleg vizsgálva, egyértelműen a legnagyobb kihasználtsággal a Mosonmagyaróvári kapacitás rendelkezik, amely az utóbbi időszakban forgalomban utoléri az Ukrajna felől érkező mennyiséget. (6. ábra)

A kapacitások kihasználtságának alacsony volta, arra enged következtetni, hogy várhatóan a magyarországi fogyasztás nem képes ilyen mértékű infrastruktúrát teljes mértékben kihasználni.

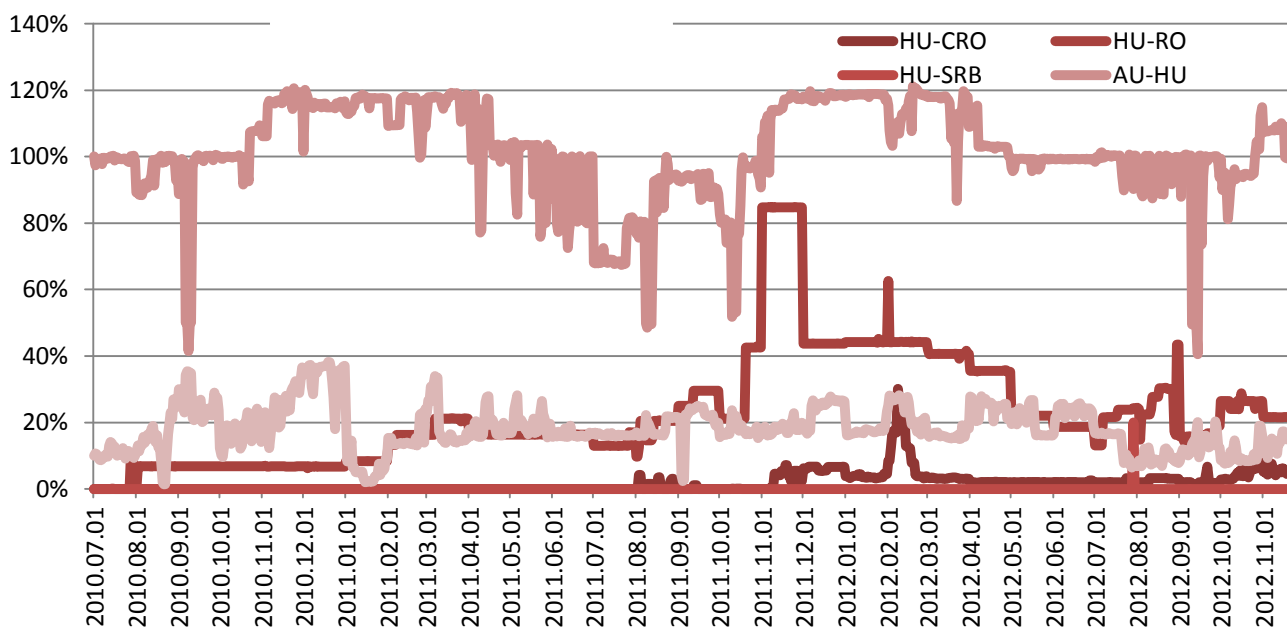
IV. A kapacitások kihasználtságának alacsony volta arra enged következtetni, hogy várhatóan a magyarországi fogyasztás nem képes ilyen mértékű infrastruktúrát teljes mértékben kihasználni, és mindenképp stratégiai jelentőségű a nemzetközi vezeték tranzit célú megjelenése a hazai gázszállító rendszeren. Az infrastruktúra finanszírozása jelenleg beépül az infrastruktúra használat költségeibe, amely a hozzáférési tarifák alapját jelentik. A tranzit célú bevételek megjelenése hozzájárulhat ahhoz, hogy a tarifába való visszaforgatáson keresztül, csökkentsék a hozzáférés díjait, ezáltal pozitív spirálként tovább motiválva az ügyfeleket a vezeték rendszer igénybevételére.

V. A gazdasági válság két milliárd m³-es visszaesést okozott az éves összfogyasztásban, 2009 óta az utóbbi három évben 11,5 milliárd m³ környékén stabilizálódik a fogyasztás Magyarországon.

Util	Átlag
HU-CRO	2%
HU-RO	23%
HU-SRB	0%
AU-HU	102%
UK-HU	18%

3. ábra Határösszekötők kapacitáskihasználtsága

Forrás: FGSZ

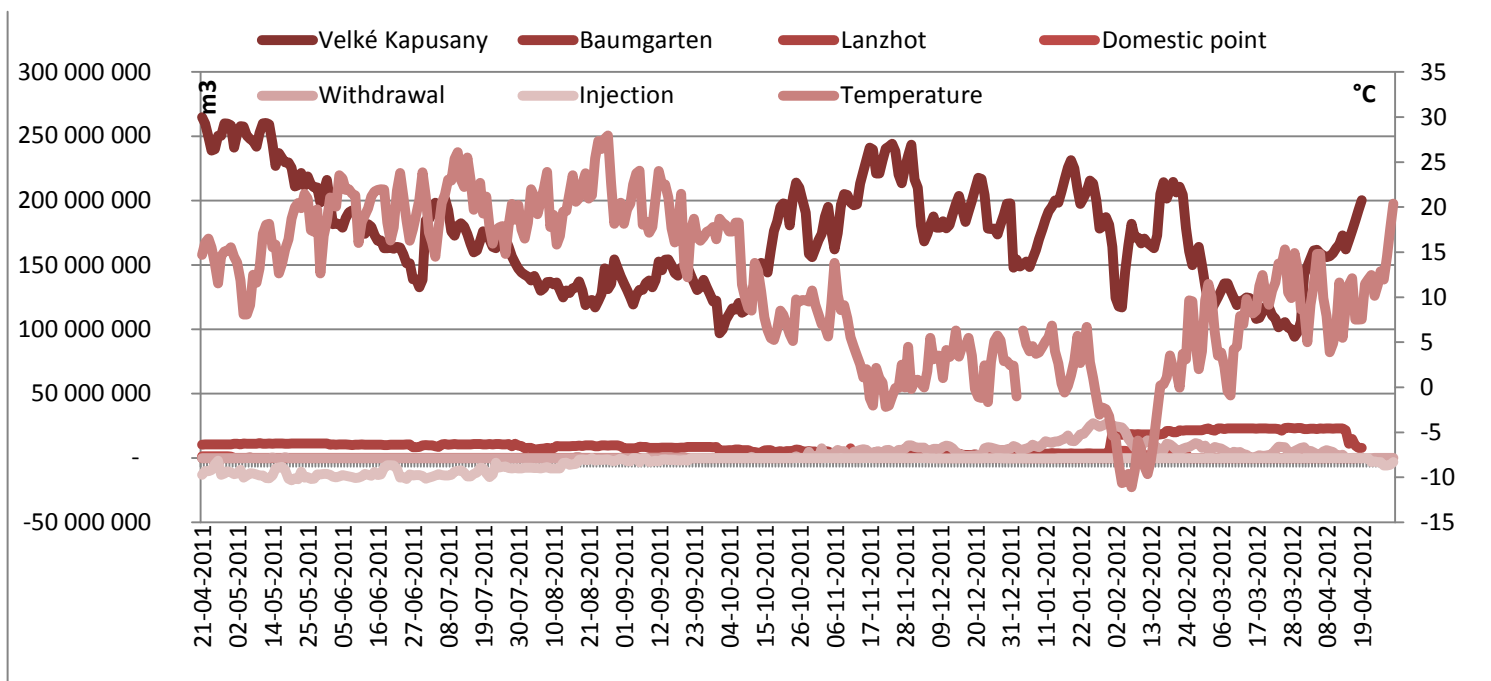
1. ábra Kapacitáskihasználtsági ráta

Forrás: FGSZ

A nemzetközi vezeték tárolóra való hatáselemzéséhez kapcsolódóan megvizsgáltuk Szlovákia importszerkezetét 2011-es, 2012-es adatok alapján, hogy megértsük, hogy hogyan viselkedik egy tranzit ország tárolói piaca. Szlovákia a gáz ellátási láncban, mint tranzit ország látja el fő feladatát, az éves országos fogyasztás 5,5 milliárd m³ körül mozog, amely körülbelül 10%-a az

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

országba behozott gázmennyiségnek. Részt vesz közvetve Nyugat-Európa, azaz Németország, Franciaország és Olaszország ellátásában is. Az importált gáz szinte teljes mértékben Ukrajnából érkezik. A cseh, illetve osztrák határkeresztesző kapacitásponatokon is lenne lehetőség importálni (backhaul kapacitás segítségével), ezek a pontok azonban exit pontként működnek.

2. ábra Szlovák entry forgalom

Forrás: Eustream adatok

Az Ukrajna felől, Vel'ké Kapusany belépési ponton behozott mennyiség a hőmérsékletnek megfelelően változik, jelentős rugalmassággal bír. A hazai termelés és a Csehország felől, Lanzhoton keresztül érkező gáz össz mennyisége körülbelül 6%-a a keleti határpontokon keresztül behozott gáznak. Az import forgalmat bemutató ábrán megfigyelhető, hogy a cseh határmenti kapacitás kihasználtsága a februári hideg beköszöntével emelkedik. Ezzel egy időben korlátozódott az Ukrajna felől érkező orosz gáz mennyisége, a Vel'ké Kapusany ponton behozott mennyiség csökkenését a Lanzhoti behozatal emelésével kompenzálták. A tárolók nagy része a hazai piaci igény kielégítésére szolgál, azonban a hideg és a korlátozás következtében február elején a tárolókból kitarolt mennyiség is megemelkedett a megelőző időszakhoz képest, amit az export igény magyaráz.

A szlovák piac elemzése során világossá vált, hogy a megnövekedet tranzit nem jelent feltétlenül tárolási kapacitás lekötést az adott országban, így felhívnanánk újra arra a figyelmet, hogy tárolói szempontból kiemelendőnek tartjuk azt, hogy ahhoz, hogy a vezetéken szállított gáz magyarországi tárolókban kerüljön részben strukturálásra, az üzembe helyezést megelőző években szükséges a tárgyalásokat kezdeményezni a potenciális szállítókkal, ellenkező esetben a strukturálás a lefektettet útvonal mentén Magyarország számára hátrányosan is megtörténhet.

A tárolói verseny szempontjából három fontos témakört emelnénk ki:

- a) a tárolói kapacitásokhoz való hozzáférés módját (NTPA –RTPA)
- b) a stratégiai tároló és a kötelező lekötés ellátásbiztonsági szempontjait az Európai Unió Security of Supply rendelet előírásaival összhangban
- c) a biztonsági tárolóhoz tartozó kapacitások megszakítható módon történő értékesítése.

NTPA (Tárgyalásos tárolói hozzáférés) versus RTPA (Szabályozott tárolói hozzáférés)

A tárgyalásos hozzáférésben a legfőbb eltérés a szabályozott hozzáféréshez képest az ármeghatározás módja.

Az európai uniós szabályozás az infrastruktúrákra vonatkozó hozzáféréssel kapcsolatban következetesen a szabályozott hozzáférés mellett teszi le a voksot mind az áram, mind a gázpiac esetében. Ez alól egyedüli kivételt a gáztárolás jelenti, mely bár egy nélkülözhetetlen eszköz, jellegében mégis különbözik a többi, természetes monopóliumot képező infrastruktúrától. Egyrészt a tárolói termékeknek lehetnek tágabban értelmezett rugalmassági termékeket nyújtó versenytársai, másrészt a tárolók sok országban a földtani adottságok alapján maguk is duplikálhatók. Így a tárolói termékek esetében elképzelhető a verseny. Ennek fényében az európai uniós szabályozás a tagországokra hagyta annak eldöntését, hogy szabályozott vagy tárgyalásos hozzáférést biztosít-e a tárolókhöz, vagy éppen egyes létesítményeket felment a harmadik feles hozzáférés biztosításának kötelezettsége alól.

A magyarországi földgázellátási törvény a Magyar Energia Hivatal hatáskörébe helyezi annak vizsgálatát, hogy a magyarországi tárolói piacon milyen feltételekkel, és mikor vezethető be a tárgyalásos hozzáférés.

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

A stratégiai tárolóhoz tartozó kapacitások megszakítható módon történő értékesítése jelentősen torzítja a jelenlegi tárolói versenyt.

Az elemzésnek társaságunk véleménye szerint figyelembe kell vennie, hogy mik az elérhető kapacitások (tároló és határkeresztező kapacitások), mekkora rész van hosszú távon lekötve, illetve, hogy a különböző rugalmassági termékek mennyire tudják helyettesíteni egymást, mi számít egy termékpiacnak, és mi a földrajzi piac.

Szeretnénk megjegyezni, hogy a jelenlegi tárolói piacon erős túlkínálattal találkozhatunk. Ennek okai, a visszaeső fogyasztás, helyettesítő rugalmassági termékek megjelenése, hatékonyabb kereskedelmi optimalizációs stratégiák megjelenése, illetve az ármonitorium kedvezőtlen hatásai a tárolók spread alapú használata kapcsán.

Az összkereslet csökkenése mellett jelentős versenytorzító elem a stratégiai tárolói kapacitások megszakítható módon történő értékesítése, mivel a már egyszer megfinanszírozott eszközök újra értékesítési árával nem lehet versenyezni. Ez azt eredményezi, hogy az egyik piaci szereplő olyan nem piaci alapú előnnyel rendelkezik, ami az ársorrendben mindig előre helyezi.

A tárgyalásos hozzáférés nem lehet reális lehetőség addig, amíg piactorzító elemek találhatóak a tárolói piacon.

Az EFET állásfoglalása szerint tárgyalásos TPA csak akkor indokolt, ha a verseny a tárolói szegmensben elégséges, amennyiben nincs kellő verseny, szabályozott hozzáférést kell létrehozni. Magyarországon az az érdekes helyzet alakult ki, hogy a kapacitás arányok alapján dominánsnak mondott szereplő a stratégiai tároló versenytorzító hatása miatt nem képes versenyezni. A stratégiai tároló felszabadítása során, amennyiben nem piaci alapú árazás érvényesül a kapacitások árának meghatározásában, az szintén egy versenytorzító elemként értékelhető. Véleményünk szerint nem lehetséges addig a tárgyalásos hozzáférés kérdésének vizsgálata, amíg piactorzító elemek jelen vannak a rendszerben, mivel így elképzelhetetlen egy kiegyensúlyozott verseny.

Ugyanakkor a piacelemzésen és a versenytorzító elemek megszüntetésén túl ahhoz, hogy ki lehessen mondani, hogy elegendő mértékű a verseny, még szükséges az alábbi két feltétel teljesülése is:

Transzparens és likvid nagykereskedelmi piac létezése, mely megmutatja a tárolási termékek valódi értékét;

Entry/exit földgázzállítási rendszer léte, mely megengedi a gázkereskedelmet a hálózaton belül, alternatív rugalmassági termékeket biztosítva ez által a piacnak.

A túlkínálatos tárolói piacon, a tárgyalásos hozzáférés bevezetése ellehetetlenítheti a jelenlegi tárolói kapacitások fenntartását.

A felmérésnek a rugalmassági piac keresleti oldalát is figyelembe kell vennie. Egy olyan rugalmassági piacon ugyanis, ahol a kínálat a kereslethez képest relatíve bőséges, teljesen más a verseny mértéke, mint egy olyan piacon, ahol a kínálat nem, vagy épphogy meghaladja a keresletet, míg a kínálat oldali piacszerkezet azonos. Magyarországon elképzelhető egy olyan helyzet, hogy a helyettesítő termékek nagy száma miatt, illetve a visszaeső fogyasztás miatt egy éles versenyben kialakuló egyensúlyi ár, még kevésbé képes fedezni a magyarországi túlkínálatos kapacitások finanszírozását, és ellehetetleníti a piaci szereplők működését a jelenlegi kapacitások szintje mellett.

A biztonsági tárolás és a kötelező lekötés ellátásbiztonsági szempontjai

A tárolói kapacitások kötelező lekötéséről illetve a tárolók ellátás biztonsági feladatai kapcsán (2011-es adatok alapján) megvizsgáltuk a Nyugat-Európában érvényben lévő szabályozásokat:

Szlovákia

Szlovákiában 6 milliárd m³-es a hazai fogyasztás, melyhez 2,9 milliárd m³-es tárolói kapacitás tartozik. A szlovák energia törvény szerint az országban működő összes ellátó cég köteles garantálni vevői részére 30 napos gázellátást, amit gáztárolóból, hazai termelésből, vagy külföldi beszerzésből kell biztosítani. A felelős gazdasági Minisztérium megkapja és ellenőrzi a vállalatok által készített tervet az ellátás biztonsági kötelezettségek betartásáról. Befektetések történtek a gáz infrastruktúra kapacitásnövelése érdekében, fejlesztették a tárolók és gázvezetékek hálózat operatív együttműködését és a gázvezetékek kétirányú gázáramlását. 2009-ben módosították az Energia törvényt, amelyben az ellátó vállalatok részére különleges ellátás biztonsági szabályokat hoztak a lakossági piac vonatkozásában. Az elosztói engedélyes (DSO) rendszerirányító diszpécser központja a felelős a gázkrízis kezelésére, a gázkorlátozás menedzselésére. A többi infrastruktúra üzemeltetők (TSO-k, SSO-k) és egyéb DSO-k kötelesek együttműködni a rendszerirányítóval a gázkorlátozás mielőbbi megszüntetése érdekében. (Eustream.sk, 2012)

Szlovákiában az összes ellátó cég köteles 30 napos gázellátást garantálni ügyfelei részére.

Dánia

Dániában a szállítói engedélyes köteles stratégiai készletet kereskedelmi tárolókban.

Két gáztároló van Dániában, összesen 1 milliárd m³ mobilkapacitással. A tárolókat elsősorban a szezonális fogyasztási igénykülönbségek kielégítésére használják, mivel a téli gázigény 6-7szer több, mint a nyári gázigény. A tárolót használják akkor is, ha a gázszállítás valamilyen okból csökken vagy leáll. Az ENERGINET.dk TSO-nak van kapcsolata a tárolókhoz, ez a cég felelős a dán ellátás biztonságért. Az egyik tároló Lille Troup-ban (Észak-Dánia) van az ENERGINET.dk tulajdonában, a másik Stenlille-ben (Nyugat-Zealand) a DONG Energy tulajdonában. Gázválság esetén az ENERGINET.dk veszi át az ország gázellátási feladatát az összes piaci szereplőtől. Az ENERGINET.dk vesz szállítási kapacitást a Syd Arne csővezetéken, van tárolói kapacitása és jogosult gázkorlátozási szerződést kötni a nagyobb gázfogyasztókkal. Az ENERGINET.dk-nak van 215 millió m³ stratégiai tárolói kapacitása az említett két tárolóban. Minden évben meghatározzák, hogy milyen mértékben kell feltölteni a stratégiai tárolói kapacitást gázzal, ami csak az ENERGINET.dk részére áll rendelkezésre. A két említett tároló kapacitásainak nagy része el van adva, és a tárolót kötelezettséget vállalnak egy bizonyos tárolói készlet egész évben történő fenntartására ellátás biztonsági okokból, amiért kedvezményt kapnak, ezt kompenzálja az ENERGINET.dk a két tároló üzemeltetőnek. Így a fenntartott készlet rendelkezésre áll gázválság esetén. Minden év március 1-én a tárolói kapacitások 12%-át félre kell tenni erre a célra. (Danish Energy Agency, 2012; DONG Energy, 2012)

Lengyelország

Lengyelországban 30 napi importmennyiséget szükséges betárolni, úgy hogy a gázszállító rendszerbe lehessen táplálni 40 napig.

Lengyelország éves gázfogyasztása 15 milliárd m³, az import 10 milliárd m³. A tárolói mobilkapacitás 4,1 milliárd m³. A törvényi szabályozás szerint minden energiacégnek kötelező gázkészletet kell tartania Lengyelország területén, mégpedig 2011. október 1-től 2012. szeptember 30-ig 20 napi import mennyiséget, 2012. október 1-től 30 napi importmennyiséget. Ezeket a kötelező mennyiségeket a tárolóban kell tartani úgy, hogy a gázszállító rendszerbe lehessen táplálni 40 napon keresztül. A kötelező gázkészlet együtt van a kereskedelmi gázkészlettel. A kötelező készlet mértékét a lengyel Energia Hivatal elnöke a gázszállítási előrejelzéseket figyelembe vételével vizsgálja felül. Ennek e kötelezettségeknek a költségei a piaci szereplők felé operációs költségeikben elismerésre kerül és az árak ezt tartalmazhatják. 2009-ben a

PGNiG volt az egyetlen vállalat, aminek kötelező készletet kellett fenntartani, aminek mértékét a lengyel Energia Hivatal elnöke határozta meg. (Energy Regulatory Office Poland, 2012; Polish Oil and Gas Company, 2012)

Portugália

Portugáliában fogyasztói csoportonként eltér a kötelezettség időtartama.

Portugália éves gázfogyasztása és importja 4,7 milliárd m³, a gáztároló kapacitás 0,2 milliárd m³. Miután nincs gáztermelés az országban, ezért az ellátás biztonság érdekében gáztárolót és LNG tárolót is építenek. A törvényi szabályozás szerint biztonsági készletet kell fenntartani a gázellátó cégeknek. A gázimportőr kötelezettsége 15 napos kötelező gázkészletet biztosítani a nem-megszakítható áramtermelő erőművek részére és 20 napos kötelező gázkészletet a nem-megszakítható (különösen lakossági) többi fogyasztók részére. Az átlagos napi fogyasztás az elmúlt egy év napi átlagos fogyasztásából számítható. A gázkészlet, amelyet az ellátás biztonsága miatt fenn kell tartani lehet gáztárolóban, LNG tárolóban és LNG hajón is, ami legkésőbb 9 napon belül befut a kikötőbe.

A kötelező gázkészlet a kereskedelmi készlettel együtt van a tárolókban. Engedmény a kötelező gázkészlet alól a gazdasági-innovációs miniszter kompetenciája. (Agencia Para A Energia, 2012; REN, 2012)

Spanyolország

Spanyolországban, az értéklánc mentén kiterjesztetten értelmezett az ellátásbiztonság, mint más országokban.

Spanyolország éves gázfogyasztása 37 milliárd m³, import 35,5 milliárd m³. A gáztároló kapacitás 4,1 milliárd m³. A törvényi szabályozás szerint kötelező minimum gázkészletezés és gázforrás diverzifikáció is előírt. Minimum gázkészletet kell fenntartani a gázkereskedőknek, a feljogosított fogyasztóknak és az ellátóknak is. Az ellátóknak és a kereskedőknek 35 napi elosztók felé értékesítendő mennyiséget kell tartalékolni. Az ellátóknak ez a kötelezettség csak a szabályozott fogyasztókra vonatkozik. A feljogosított fogyasztónak 35 napra elegendő saját készlettel kell rendelkeznie. Az elosztó engedélyeseknek 20 napi fogyasztással egyenlő gázkészletet kell fenntartaniuk (10 napi stratégiai készlet és 10 napi működési készlet). A Stratégiai Kőolajtermékeket Készletező Szövetség (CORES) felelős ellenőrizni a gázkészlet kötelezettség betartását az elosztói szektorban, illetve ellenőrzi a gázforrás diverzifikáció kötelezettség betartását is. A CORES maga nem rendelkezik stratégiai készlettel. A tárolók használatát a minisztérium szabályozza, és minden tároltató köteles mobilkészletet fenntartani. Az SSO jelent a kötelezettség betartásáról a

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

minisztérium és a CORES felé. A piaci szereplők feladata az aktuális kötelező gázkészletet kiszámítani a törvényi szabályzások szerint az előző éves adatok alapján. A kiszámított kötelező gázkészletet minden év április 1-től következő év március 31-ig terjedő időszakra kell fenntartani. Az elosztó szektor kötelezettségének bázisa az előző 12 hónap fogyasztása. A stratégiai készlet 10 napos nem megszakítható fogyasztás az előző évben. A gázkereskedőknek és a feljogosított fogyasztóknak legalább ennyi készlettel kell rendelkezniük az év minden napján és ezt földalatti tárolókban kell tartaniuk. Gázkrízis esetén a kormányzat rendelkezik a stratégiai készlettel. A működési gázkészlet 10 napos, ebből 2 napra elegendőnek kell lennie bármilyen tárolóban és 8 napnyi készletnek földalatti gáztárolóban, amit legkésőbb októberben be kell tárolni, és az átlagos napi fogyasztás alapján kell kiszámítani. CORES felügyeli a gázkészlet kötelezettségek betartását, a készletmennyiségek ellenőrzését és minden hónapban jelentést kap az összes gázcégtől, akik a tárolói adatokat küldik meg. CORES évente is minden cégtől részletes adatszolgáltatást kér. (Comission Nacional de Energia, 2012; Enagas, 2012)

Olaszország

A törvényi szabályozás szerinti stratégiai tároló jelentős, 3 havi átlagos fogyasztással egyenlő a kereskedelmi tárolókban.

Olaszország éves gázfogyasztása 80 milliárd m³, az import mennyisége 70 milliárd m³. A gáztároló kapacitás 14,9 milliárd m³. A törvényi szabályozás szerint stratégiai tárolási kötelezettség jelentős, 3 havi átlagos fogyasztással egyenlő. A kormányzat igyekszik növelni a stratégiai tárolói kapacitásokat. A stratégiai tárolói készlet kihozatalnak egyenlőnek kell lennie gázkrízis esetén az napi import 50%-ával legalább 60 napon keresztül.

Összefoglalásként elmondható, hogy Magyarország egyedülálló a tekintetben, hogy dedikált stratégiai tárolóval rendelkezik. A lekötési kötelezettségek mértékei a Nyugat-Európai országokban eltérhetnek 20-tól 30 napig is, mások lehetnek a kötelezettség alanyai, és más lehet az a földgáz mennyiségi bázis amire vetítésre kerül a kötelezettség. Mindezek következményeként elmondható, hogy széles tapasztalatok állnak rendelkezésre Nyugat-európai országokban, de kiemelendő tartjuk, hogy bármilyen hazai tárolói kötelezettség integráltan kell, hogy kezelje a hazai ellátásbiztonságot, teljes Magyarország területére értelmezve. (Autorita per l'energia elettrica e il gas, 2012; Edison stoccaggio, 2012)

Tárolói piacmodellezés matematikai módszerekkel tényadat alapon (historikus hazai fogyasztás és földgáz árak felhasználásával)

A modellezési megközelítés előnye abban rejlik, hogy a kereslet és az ár közötti összefüggés az aktuális vagy előre jelzett gázpiaci környezet függvényében válik vizsgálhatóvá a tárolói kereslet.

Az E.ON Földgáz Storage Zrt. által készített MATLAB optimalizációs modell output-jában megjelenik a megadott feltételek mellett optimálisnak vélt szállítási struktúra és értékesítési ár is, így lehetővé teszi a gázpiac működésének modellezését, azonban szeretnénk hangsúlyozni, hogy a modell kizárólagos célja a tárolói kereslet változásának vizsgálata.

Input adatként szállítási oldalról a rendelkezésre álló kapacitások, szerződéses feltételek (mind volumen, mind ár szempontok), fogyasztói oldalról egy tervezett fogyasztási profil adott árrugalmassággal, tárolói oldalról pedig a kapacitás adatok és költségek kerülnek bevitelre.

A futtatás eredménye a megadott piaci környezetben optimális tárolási- és szállítási struktúra, tájékoztató jellegű nagykereskedelmi elemekkel. A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium által vázolt három modellt az alábbi három futtatás eredményei alapján értékeljük tárolói szempontból.

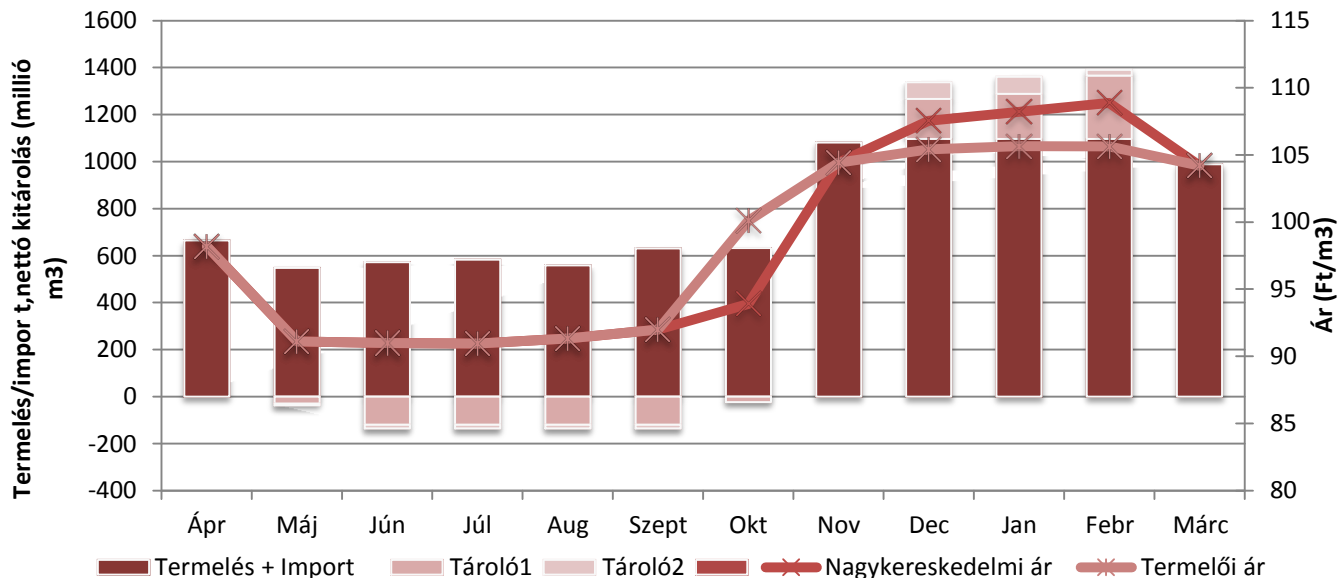
Versenyzői modell

A konzultációs anyagban leírt Versenyzői modellben nem szerepel hosszú távú beszerzési szerződés. Az ellátásbiztonság garantálása érdekében a modell futtatáskor a versenyzői modellben is éltünk minimális mennyiségű hosszú távú szerződés feltételezésével.

- Hosszú távú szerződés:
 - kisebb hosszú távú szerződés
 - -20%; +10% rugalmasság
 - Kevert olajindexált- és TTF áron (50-50%)
- Spot beszerzési lehetőség:
 - Osztrák-magyar határ felől:
 - CEGH áron 2 €/Mwh-ás prémiummal
 - Szlovák-magyar határ felől:
 - CEGH + 4 €/Mwh-ás áron
- Fogyasztás:

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

- magas árrugalmasság
- Tárolás:
 - Nincs biztonsági tároló
 - árversenyző tárolói piac

3. ábra Versenyzői modell

Forrás: EFS saját ábra

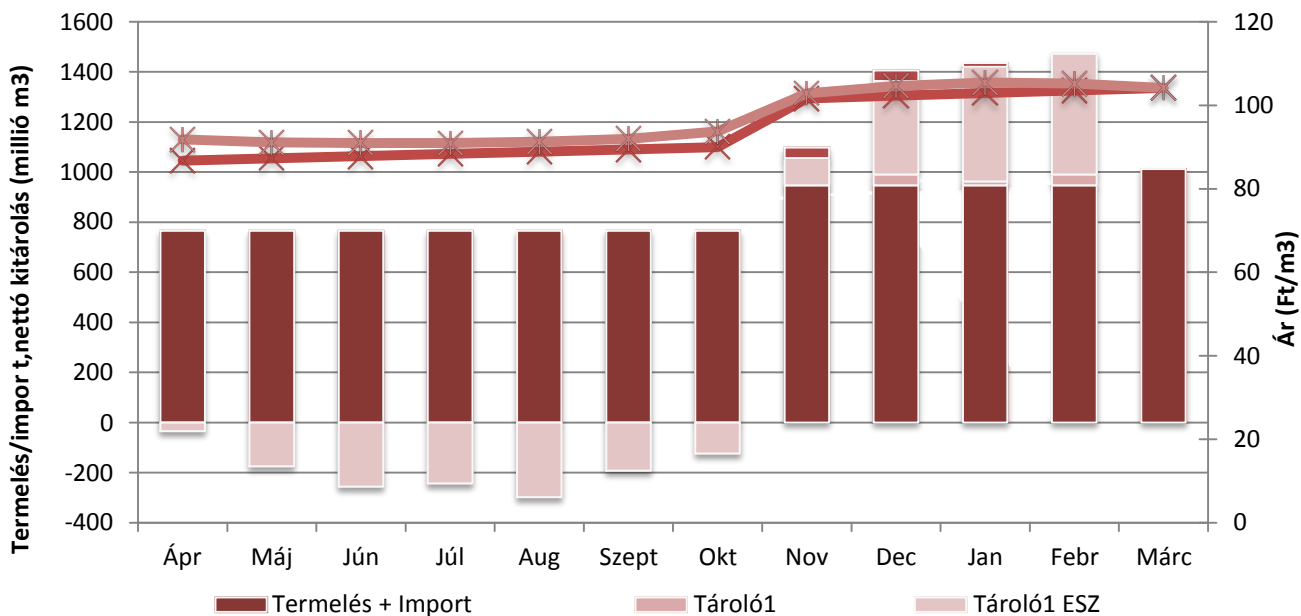
A magas fogyasztói árrugalmasság következtében, magas ár mellett csökken a fogyasztói kereslet, azonban a csökkent mennyiség kielégítésében a minimum átvételi kötelezettség miatt nagy arányban szerepel a hosszú távú szerződés mennyisége. A maradék igényt, és így a fogyasztásra jellemző rugalmasságot is a spot beszerzési oldal elégíti ki, tehát nem zsinór átvételű. Ez egy közepes, de nagy szezonális spreaddel jellemezhető nagykereskedelmi árhoz, és alacsonyabb tárolói igényhez vezet. A téli csúcsfogyasztás kielégítésekor spot beszerzés megnövekedett igénybevétele jelenik meg, azonban a spot árakra jellemző növekedés a téli időszakban megnöveli az időszakra vonatkozó átlagos beszerzési árat, továbbá az alacsony tárolói igénybevétel miatt az ellátásbiztonság sem biztosított.

ESZ tender

- Hosszú távú szerződés:
 - közepes mennyiség
 - -20%; +10% rugalmasság

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

- Kevert olajindexált- és TTF áron (50-50%)
- Spot beszerzési lehetőség:
- Osztrák-magyar határ felől:
- CEGH áron 2 €/Mwh-ás prémiummal
- Szlovák-magyar határ felől:
- CEGH + 4 €/Mwh-ás áron
- Fogyasztás:
- közepes ár rugalmasság
- Tárolás:
- Van biztonsági tároló
- Kettős tarifarendszer: ESZ- nem ESZ tarifa mindkét tároló esetében

4. ábra ESZ tender

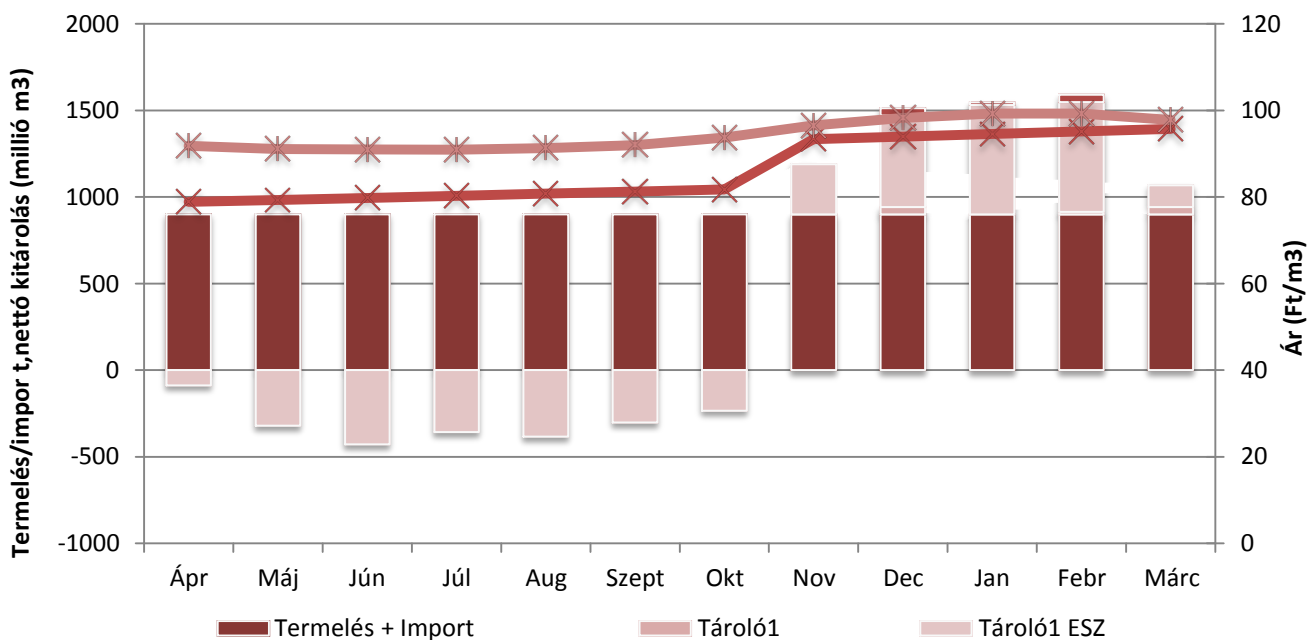
Forrás: EFS saját ábra

Ebben a scenarióban a fogyasztói oldal kevésbé ár-érzékeny, a hosszú távú szerződés keretében pedig az első változathoz képest nagyobb mennyiséget kell átvenni. Az átlagos ár kialakításában a hosszú távú szerződés kevert árán és a spot piaci árakon kívül a tárolói költségek is megjelennek, mert a szezonális rugalmassági igényt a tároló elégíti ki. A biztonsági tároló nem vesz részt a kereskedelmi igények kielégítésében, a tárolóknál külön ár érvényes az ESZ- és nem ESZ kapacításra. Mivel az ESZ kapacitás 20%-kal olcsóbb, mint a nem ESZ

kapacitás, a piacon megjelenő teljes tárolási keresletet (~2 milliárd m³) az ESZ tárolói kapacitások elégítik ki.

Domináns nagykereskedő

- Hosszú távú szerződés:
 - nagy mennyiség
 - -20%; +10% rugalmasság
 - Kevert olajindexált- és TTF áron (50-50%)
- Spot beszerzési lehetőség:
 - Osztrák-magyar határ felől:
 - CEGH áron 2 €/Mwh-ás prémiummal
 - Szlovák-magyar határ felől:
 - CEGH + 4 €/Mwh-ás áron
- Fogyasztás:
 - 11 milliárd m³-re fixált
- Tárolás:
 - Van biztonsági tároló
 - Kettős tarifarendszer: ESZ- nem ESZ tarifa mindkét tároló esetében

5. ábra Domináns nagykereskedő

Forrás: EFS saját ábra

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

A harmadik scenarióban a viszonylag magas hosszú távú szerződés miatt a zsinór átvételt tartja optimálisnak a modell, amely szükségessé teszi a tárolói használatot a fogyasztás rugalmas ellátása érdekében. Mivel rendelkezésre áll kettős tarifa, a tárolói igény itt is az ESZ tárolói kapacitás igénybevételel kerül kielégítésre.

A fentieket összegezve, az alábbi következtetéseket lehet levonni:

Ha a spot gáz ár az olajindexált, és így a hosszú távú szerződés áránál alacsonyabb, akkor a spot mennyiség zsinór vételezése történik arbitrázs céllal.

Ugyanakkor a spot árak a magas volatilitás miatt magukban hordozzák az extrém nagyságú értékeket is, amely árkockázat tárolói lekötéssel mérsékelhető. Tehát, a tároló nem csak ellátásbiztonsági szempontból fontos a fogyasztók számára, hanem az ár szinten tartásában is szerepet játszik.

A hosszú távú szerződés minél nagyobb aránya a beszerzési portfólióban, melyhez alacsony rugalmasság tartozik, jelentős növekedést eredményezhet az összesített tárolói lekötésekben.

A kettős tarifa jelenléte kizárólagos ESZ lekötésre ösztönöz, a nemESZ flexibilitási igény kielégítés más módon történik.

Stratégiai kereskedelmi készlethez tartozó kapacitások megszakítható módon történő értékesítése

A biztonsági tároló kapacitásainak megszakítható módon történő értékesítése, jelentősen torzíttja a tárolói piacon meglévő versenyt. Az ellátásbiztonságra vonatkozó európai uniós rendelet 7. pontja (amely jelenleg a magyar jogszabályrend része) az alábbiakról rendelkezik a stratégiai tároló használata kapcsán:

„A gázellátás biztosítása érdekében alkalmazott eszközök indokolatlanul nem torzíthatják a versenyt, vagy nem torzíthatják a belföldi piac határos működését.”

A fentiekből az következik, hogy a direktíva hatálya alá tartozó eszközöknek, szabályozásoknak eljárásoknak, stb., már önmagukban, azaz minden más feltétel bekövetkezésétől (pl. vészhelyzet) függetlenül sem lehet –

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

indokolatlanul – versenytorzító hatása. Ezek az eszközök, szabályozások, eljárások a piac működését sem torzíthatják.

A fentiek alapján a stratégiai tárolói kapacitások értékesítése torzítja a versenyt és a piac működését, mert a tároló létrejöttének módja (a tagdíjakon keresztül történő finanszírozás) miatt az MSZKSZ nincs rászorítva arra, hogy a termékeit költségalapúan árazza be. A kialakult helyzet a versenyt indokolatlanul torzítja, hiszen sem az Unió, sem a nemzeti jogi szabályozás, sem egyéb jogi, gazdasági szempontok nem indokolják, hogy a piaci szereplők egyike ne költségalapon árazza a termékeit.

A stratégiai tárolóhoz tartozó kitárolási kapacitások 17 millió m³/nap téli csúcsfogyasztást elégítettek ki 2012 februárjában, amely a maximális kitárolási kapacitás 70%. Mindezek alapján kijelenthető, hogy a biztonsági tároló jelenleg is részt vesz a magyarországi téli ellátásban, habár Magyarországon nincs válsághelyzet. Amennyiben a jövőben Magyarországon válsághelyzet következne be, azaz nem érkezne megfelelő import Ukrajna felől, abban az esetben minden, a jelenleg a stratégiai tárolói kapacitásokat használó kereskedőt vagy fogyasztót megszakítanának. A megszakított fogyasztók, mivel számítottak a stratégiai készlet megszakítható kapacitásaira, a téli időszakban már nem rendelkeznek alternatív tárolói forrásokkal (mindezek mellett már korlátozott lehetőség van betárolást végezni a téli időszakban), és a stratégia tároló válság miatt felszabadított részére tartanának igényt. Ebben az esetben semmi más nem történne, minthogy a megszakítható kereskedelmi kapacitások átminősülnek válság helyzetben, de nem biztosítanak addicionális forrást a magyarországi fogyasztóknak. A stratégiai tárolóhoz tartozó kereskedelmi kapacitások megszakítható módon történő értékesítése nem csak piactorzító, de az ellátásbiztonságot is veszélyezteti.